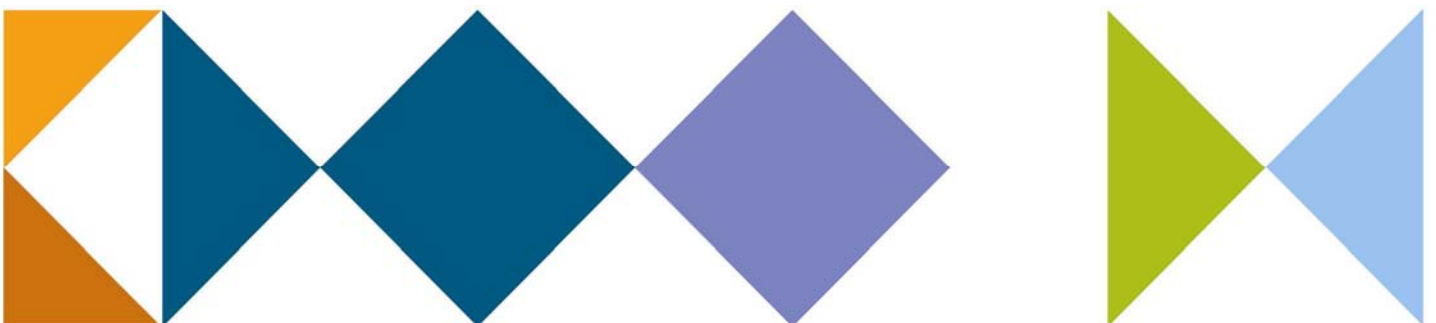

2007:9

Sammanslagna tingsrätter

En utvärdering

MISSIV

DATUM
2007-06-26
ERT DATUM
2006-12-21

DIARIENR
2007/6-5
ER BETECKNING
Ju2006/10464/DOM

Regeringen
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Uppdrag att utvärdera tingsrättsorganisationen

Statskontoret har fått i uppdrag av regeringen att utvärdera hur de sammanslagningar av tingsrätter som har genomförts under perioden 1999–2006 förhåller sig till de mål som ställts upp för verksamheten.

Statskontoret överlämnar härmed rapporten *Sammanslagna tingsrätter – en utvärdering (2007:9)*.

T f generaldirektör Folke K. Larsson har beslutat i detta ärende. Utredningschef Annika Nordlander Finn, avdelningsdirektör Gunnar Gustafsson, föredragande, och avdelningsdirektör Clas Heinegård var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Enligt Statskontorets beslut

Gunnar Gustafsson

Innehåll

	Sammanfattning	7
1	Statskontorets utvärderingsuppdrag	11
1.1	Bakgrund	11
1.2	Regeringens beslut	12
1.3	Utvärderingens inriktning och genomförande	12
2	Tingsrätterna – några utgångspunkter	15
2.1	Tingsrätternas uppgifter och arbetsformer	15
2.2	Tingsrätternas verksamhet	16
2.3	Tingsrätternas yttre organisation	17
2.4	Reformeringen av tingsrättsorganisationen	17
3	Sammanläggningar av tingsrätter	21
3.1	Översikt över sammanläggningar 1999–2006	21
3.2	Tingsrätternas judiciella och administrativa bärkraft	22
3.3	Flerortsmodellen i praktiken	23
4	Stärkt beredningsorganisation	27
4.1	Utgångspunkter	27
4.2	Tingsrätternas inre organisation	27
4.3	Beredning	30
4.4	Delegering av arbetsuppgifter	31
5	Specialisering	37
5.1	Målet om specialisering	37
5.2	Statskontorets iakttagelser	39
6	Kompetensutveckling och rekrytering	43
6.1	Kompetensutveckling	43
6.1.1	Målet om kompetensutveckling	43
6.1.2	Förekomst av kompetensutveckling	43
6.2	Rekrytering	45
6.2.1	Målet om rekrytering	45
6.2.2	Iakttagelser om rekrytering vid tingsrätterna	45
7	Tingsrätterna i samhället	49
7.1	Domstolarnas tillgänglighet	49
7.1.1	Principen om rimlig tillgänglighet	49
7.1.2	Iakttagelser om geografiskt avstånd	49
7.1.3	Iakttagelser om lokal förankring och närvaro	51
7.2	Geografisk samordning med andra myndigheter inom rättsväsendet	53
7.2.1	Målet om geografisk samordning	53
7.2.2	Iakttagelser om rättsmyndigheternas lokalisering	54
7.2.3	Iakttagelser om närmare samordningsvinster/-förluster	55

8	Tingsrätternas ledning och administration	57
8.1.	Andra fördelar med sammanläggningarna	57
8.2	Tingsrätternas administration	57
8.3	Ledning och styrning av tingsrätterna	58
9	Bedömningar och slutsatser	59
9.1	Ger större tingsrätter bättre verksamhet?	59
9.2	Tingsrätterna har utvecklat sin beredningsorganisation	59
9.3	Större tingsrätter specialiserar sig	61
9.4	Sammanläggningar möjliggör mer kompetensutveckling	62
9.5	Rekrytering – geografiskt läge viktigare än storlek	63
9.6	Ökad geografisk samordning	64
9.7	Sammanlagda tingsrätter med bibehållen tillgänglighet	65
9.8	Flerortsmodellen - nackdelarna överväger i praktiken	66
9.9	Potential för bättre domstolsverksamhet	68

Bilagor

1	Regeringens beslut	71
2	Delegeringsgrad och spridningsmått	75
3	Delegering av arbetsuppgifter fördelat på måltyp och personkategori	79
4	Geografiskt avstånd	81
5	Lokal advokatnärvaro	87
6	Statskontorets enkät	89

Sammanfattning

Utgångspunkter för att lägga samman tingsrätter

Statskontoret har på regeringens uppdrag utvärderat hur de sammanläggningar av tingsrätter som har genomförts under åren 1999–2006 förhåller sig till uppställda mål. Målen för sammanläggningarna är att:

- Skapa möjligheter för en förstärkt beredningsorganisation.
- Öka möjligheterna att specialisera verksamheten.
- Skapa förutsättningar för återkommande kompetensutveckling.
- Säkerställa möjligheter att rekrytera kvalificerad personal.
- Förbättra den geografiska samordningen med rättsväsendets övriga myndigheter.

Större tingsrätter ska således skapa bättre förutsättningar för förbättringar av domstolsverksamheten. Samtidigt är rimlig tillgänglighet en uttalad princip för att reformera tingsrättsorganisationen. I områden med stora geografiska avstånd bör dömandet därför behållas vid flera orter när tingsrätternas domkretsar görs större.

Förutsättningar för en bättre domstolsverksamhet har skapats

Statskontorets utvärdering visar sammantaget att vissa mål för tingsrättsammanslagningarna är uppfyllda i större utsträckning än andra. Sett över tid tenderar måluppfyllelsen successivt att öka. Jämfört med tidigare utvärderingar visar Statskontorets utvärdering att en betydligt större andel sammanlagda domstolar har utvecklat sin inre organisation. Även den geografiska samordningen med andra rättsmyndigheter har ökat, vilket till stor del beror på en reducering och koncentration av antalet tingsställen. När det gäller målen för kompetensutveckling och rekrytering har sammanläggningarna haft en viss indirekt betydelse, även om måluppfyllelsen är svagare för dessa mål.

Statskontoret kan också konstatera att graden av måluppfyllelse varierar mellan olika tingsrätter. Det betyder således att det generellt sett finns ett utrymme för tingsrätterna att i ökad utsträckning ta tillvara de möjligheter till verksamhetsförbättringar som sammanläggningar skapar.

Sammanläggningarna har skapat större tingsrätter

Statskontorets utvärdering visar att det har genomförts 28 sammanläggningar av tingsrätter under 1999–2006. Antalet kvarvarande tingsrätter har därigenom minskat från 96 stycken under 1999 till 55 stycken under 2006.

Genom sammanläggningarna har tingsrätternas judiciella och administrativa bärkraft ökat i flera avseenden, bl.a. genom att det genomsnittliga målunder-

laget per tingsrätt nästan har fördubblats och att antalet genomsnittligt anställda vid tingsrätterna har ökat markant under perioden.

Tingsrätterna har utvecklat sin beredningsorganisation

Många tingsrätter har förändrat sin inre organisation. I dag har endast en tredjedel av tingsrätterna en organisation baserad på en traditionell rotelin-delning. I takt med att organisationsstrukturerna har förändrats har också beredningen förändrats i riktning mot en beredningsorganisation som är gemensam för flera rotlar. Av de sammanlagda tingsrätterna har upp emot 80 procent en organisation som bygger på storrotlar eller rotelgrupper. Dessutom planerar ytterligare tingsrätter som lagts samman att förändra sin organisation mot rotelgrupper eller storrotelsystem.

För vissa måltyper har en betydande del av beredningsarbetet delegerats från ordinarie domare till annan personal vid domstolen. Det är dock stora skillnader mellan enskilda tingsrätter beträffande i vilken utsträckning uppgifter delegeras. Enligt Statskontoret kan detta ses som en indikation på att delegering vid vissa tingsrätter skulle kunna utnyttjas i större utsträckning.

Specialisering vanligare vid större tingsrätter

Statskontorets utvärdering visar att det finns ett samband mellan storleken på tingsrätternas målunderlag och i vilken grad tingsrätterna specialiserar sig. Ungefär två tredjedelar av samtliga tingsrätter anger att de infört någon form av specialisering av den dömande verksamheten. De rättsområden som tingsrätterna har specialiserat sig på är främst konkurser, ekobrott och humanjuridik.

Statskontoret bedömer att sammanläggningarna har skapat bättre förutsättningar för tingsrätterna att specialisera den dömande verksamheten. Enligt Statskontoret finns det skäl att närmare kartlägga och analysera inom vilka rättsområden som tingsrätterna i ökad grad kan specialisera sig.

Ökad kompetensutveckling vid tingsrätterna

Inslaget av kompetensutveckling har ökat under de senaste fem åren. Merparten av tingsrätterna anser att det finns ett behov av att påbörja eller utöka inslaget av kompetensutveckling i framtiden.

Enligt Statskontoret är tingsrätternas förutsättningar att utveckla sin kompetens kopplade till hur deras inre organisation är utformad. Statskontorets utvärdering visar att kompetensutveckling underlättas av att det skapas större rotlar eller enheter med inslag av gemensam beredning. Detta möjliggör en mer flexibel fördelning av både resurser och arbetsuppgifter vilket i sin tur skapar bättre förutsättningar för att avsätta arbetstid till utbildningsinsatser.

Större tingsrätter har mindre svårt att rekrytera

Enligt Statskontoret framstår tingsrätternas möjligheter att rekrytera kvalificerad personal vara mer beroende av domstolens geografiska läge än av dess storlek. För flertalet tingsrätter har möjligheterna att rekrytera personal inte påverkats under de senaste fem åren. Emellertid har mindre tingsrätter fått det svårare att rekrytera domare.

Enligt Statskontoret har sammanläggningarna i viss mån underlättat rekryteringen av tingsrättspersonal eller åtminstone inte försvårat den. Större tingsrätter får bättre förutsättningar för att skapa en god arbetsmiljö och erbjuda utvecklingsmöjligheter för de anställda. Utan sammanläggningarna hade det funnits kvar ett flertal små tingsrätter på landsorten som sannolikt hade varit mindre attraktiva arbetsplatser än de sammanlagda tingsrätter som finns i dag.

Sammanläggningar har ökat den geografiska samordningen

Statskontoret bedömer att den geografiska samordningen mellan tingsrätterna och övriga myndigheter inom rättsväsendet har ökat under perioden 1999–2006. Varje häkte och åklagarkammare arbetar nu mot färre antal tingsrätter, vilket minskar behovet av transporter och resor. Tingsrätter, åklagarkammare och häkten är numera också samlokaliserade på fler orter. Den ökade geografiska samordningen beror främst på tingsrättsammanslagningarna. Den geografiska samordningen underlättas också av att de tingsrätter som använder flerortsmodellen koncentrerar sina häktesförhandlingar till sin (huvudsakliga) kansliort.

Enligt Statskontoret måste den geografiska samordningen betraktas som en del av den samlade samordningen mellan rättsväsendets myndigheter. För att få till stånd en väl fungerande samverkan mellan aktörerna inom rättskedjan är det viktigt att verksamheten vid respektive domstol och myndighet inte enbart utformas utifrån de egna behoven utan att hela rättskedjeperspektivet beaktas.

Sammanläggningar har genomförts med bibehållen tillgänglighet

Tingsrättsammanslagningarna medför att fler parter och vittnen får ett längre vägvstånd till sina tingsrättslokaler. Det rör sig dock om en förhållandevis begränsad avståndsökning på i genomsnitt 13,9 km när det gäller brottmål. Statskontorets utvärdering visar också att det geografiska avståndet upplevs som oproblemiskt av tingsrätterna själva. Merparten av tingsrätterna uppger att deras tillgänglighet inte har försämrats under de fem senaste åren.

Statskontoret har inte funnit några belegg för att sammanläggningarna i sig skulle ha påverkat sammansättningen av nämndemän i fråga om ålder, kön eller etnisk bakgrund. Statskontoret bedömer dock att sammanläggningarna

sannolikt har haft en viss påverkan på den lokala förekomsten av advokatbyråer.

Statskontorets slutsats är därför att tingsrättssammanläggningarna har kunnat genomföras med rimliga avståndsökningar och en lokal förankring som är fortsatt tillfredställande. Enligt Statskontoret kommer tingsrätternas tillgänglighet framöver att bli allt mindre geografisk betingad i takt med att arbetet med att utveckla ljud- och bildteknik i domstolsförhandlingar fortskrider.

En dåligt fungerande flerortsmodell används i allt mindre grad

Statskontoret har funnit att flerortsmodellen endast bidrar till att uppfylla principen om bibehållen tillgänglighet och rimligt avstånd. När det gäller de övriga målen för sammanläggningarna har flerortsmodellen en direkt eller indirekt negativ inverkan på måluppfyllelsen. Enligt Statskontoret överväger således nackdelarna med modellen klart dess fördelar.

Statskontorets utvärdering visar även att den formella flerortsmodellen inte används fullt ut i praktiken. Vid ett antal tingställen har verksamheten minskat i omfattning eller avvecklats helt. Den begränsade användningen är en följd av både regeringens och enskilda tingsrätters beslut. Statskontorets slutsats är av dessa skäl att flerortsmodellen i praktiken är på väg att bli överspelad.

Viktigt att sammanläggningar också leder till en mer effektiv verksamhet

Enligt Statskontoret är det viktigt att tingsrätternas uppfyllelse av målen för sammanläggningarna i förlängningen också leder till reella förbättringar av effektiviteten i verksamheten och till en ökad kvalitet i rättsskipningen. För detta kommer tingsrätterna själva att ha ett fortsatt stort ansvar. Det har visat sig svårt att finna generella förklaringar till varför vissa tingsrätter bedriver en mer effektiv verksamhet än andra tingsrätter. Regeringen bör därför enligt Statskontoret i ökad utsträckning följa upp och utvärdera verksamhetens effektivitet vid enskilda tingsrätter.

1 Statskontorets utvärderingsuppdrag

1.1 Bakgrund

Sedan flera år bedrivs ett omfattande förändringsarbete inom hela domstolsväsendet, särskilt när det gäller tingsrättsorganisationen. Det övergripande syftet är att säkerställa att mål och ärenden avgörs med högt ställda krav på rättssäkerhet och effektivitet. Förändringarna av tingsrättsorganisationen syftar mer specifikt till att – med rimlig tillgänglighet – skapa möjligheter för att skapa en stärkt beredningsorganisation, säkerställa möjligheterna att rekrytera personal, skapa förutsättningar för återkommande kompetensutveckling, öka möjligheterna till specialisering samt förbättra den geografiska samordningen med rättsväsendets övriga myndigheter.¹

Förändringarna innebär att 28 sammanläggningar av tingsrätter har genomförts sedan år 1999. Fram till och med 2006 har antalet tingsrätter därigenom minskat från 96 till 55. Domstolsverket har gett in förslag till ytterligare förändringar till regeringen, vilka för närvarande bereds inom Regeringskansliet.

Förändringen av tingsrättsorganisationen har utvärderats tidigare. Med utgångspunkt i en granskning gjort av Riksrevisionsverket (RRV)² redovisade Utredningen om utvärdering av vissa förändringar i tingsrättsorganisationen³ i januari 2003 en bedömning av de genomförda förändringarna av tingsrättsorganisationen.⁴ Utredningens övergripande slutsats var att arbetet med att skapa större och mindre sårbara tingsrätter borde fortsätta, även om de principer som hade ställt upp för sammanläggningarna endast delvis hade uppnåtts.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2007 uttalat att domstolsorganisationen bör utvecklas vidare i takt med att kraven från samhället ökar. Regeringen kommer att initiera en utvärdering av de senaste årens organisationsförändringar. Därefter kommer regeringen att ställa sig till den framtida domstolsorganisationen.

---

¹ Se regeringens skrivelse skr. 1999/2000:106 respektive riksdagens ställningstagande (bet. 1999/2000:Ju22, rskr 1999/2000:255)

² RRV 2002:9 Tingsrätter i förändring

³ Ju 2002:11

⁴ SOU 2003:5, Förändringar i tingsrättsorganisationen – en utvärdering av sammanläggningar av tingsrätter 1999-2001

1.2 Regeringens beslut

Regeringen gav den 21 december 2006 Statskontoret i uppdrag att utvärdera hur de förändringar av tingsrättsorganisationen som genomförts under åren 1999-2006 förhåller sig till de mål som ställts upp för förändringarna (se bilaga 1). I uppdraget ingår även att bedöma eventuella skillnader i måluppfyllelse mellan tingsrätter som har en respektive två eller flera kansliorter.

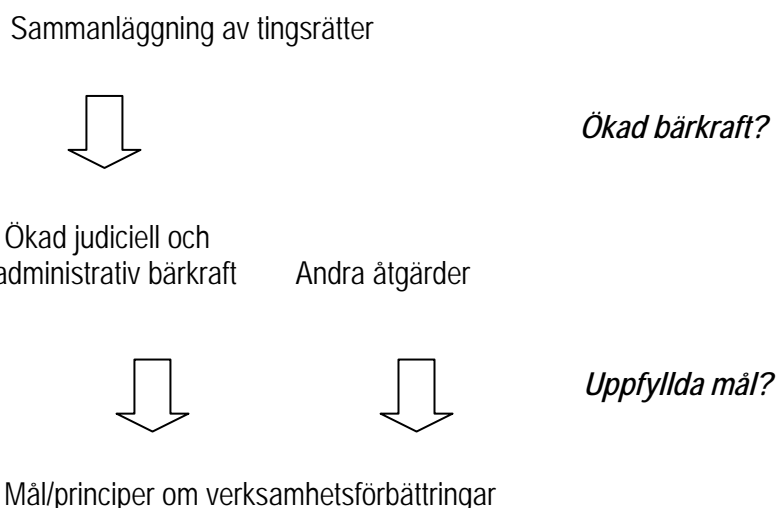
Domstolsverket skall bistå Statskontoret med de uppgifter som behövs för uppdragets genomförande.

Uppdraget skall redovisas till regeringen (Justitiedepartementet) senast den 30 juni 2007.

1.3 Utvärderingens inriktning och genomförande

I fokus för Statskontorets utvärdering står ovan nämnda mål för sammanläggningarna. En uttalad premiss är att sammanläggningar av tingsrätter ska skapa större domstolar med ökad judiciell och administrativ bärkraft, vilket i sin tur ska ge förutsättningar för en förbättrad domstolsverksamhet. Flera av målen är också formulerade på så sätt att sammanläggningarna ska *skapa förutsättningar* alternativt *öka möjligheterna* till förbättringar i olika avseenden.⁵ Enligt Statskontoret måste sammanläggningar av tingsrätter därför ses som en (indirekt) organisatorisk åtgärd som ska bana väg för att andra åtgärder ska få (högre) genomslag.

Inriktningen på Statskontorets övergripande utvärderingsfrågor kan därför illustreras på följande sätt:

⁵ Se regeringens skrivelse skr. 1999/2000:106

Enligt Statskontoret ingår däremot inte nästa led i mål- och effektkedjan i utvärderingsuppdraget, dvs. att utvärdera i vilken grad som tingsrättssammanläggningar kan ha bidragit till att uppfylla gällande verksamhetsmål. Utvärderingsuppdraget tar inte heller sikte på att bedöma måluppfyllelsen för enskilda sammanläggningar eller tingsrätter.

Statskontoret har hämtat in underlag till utvärderingen på flera sätt:

- Domstolsverket har bistått med olika statistiska uppgifter om tingsrätternas verksamhet och organisation.
- Samtliga tingsrätter har fått besvara en webbaserad enkät med ett tjugotal frågor om domstolsverksamheten⁶ (se bilaga 6).
- Domstolspersonal vid ett drygt tiotal sammanlagda tingsrätter har intervjuats om erfarenheter av sammanläggningarnas effekter.
- Företrädare för Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen samt Advokatsamfundet har dessutom utfrågats om deras respektive erfarenheter av tingsrättssammanläggningarna.

Statskontoret har stämt av genomförandet av utvärderingen med företrädare för Justitiedepartementet och Domstolsverket.

Utvärderingen har genomförts av en projektgrupp vid Statskontoret, i vilken avdelningsdirektör Gunnar Gustafsson, projektledare och avdelningsdirektör Clas Heinegård har ingått.

---

⁶ 53 tingsrätter har besvarat enkäten. Alla tingsrätter har dock inte besvarat samtliga frågor.

2 Tingsrätterna – några utgångspunkter

2.1 Tingsrätternas uppgifter och arbetsformer

Tingsrätt är allmän underrätt och domstol i första instans om inte annat är föreskrivet. Tingsrätterna handlägger därmed inte mål och ärenden som allmän förvaltningsdomstol eller specialdomstol ansvarar för. Tingsrätternas huvuduppgifter är att handlägga och avgöra brottmål och tvistemål. Brottmål handlar i juridisk mening om att avgöra huruvida ett handlingssätt är straffbart.⁷ Om misstanke om brott föreligger ska polisen undersöka misstanken och åklagare besluta om att föra saken till domstol, dvs. väcka åtal. De flesta tvistemålen är antingen av förmögenhetsrättslig eller familjerättslig art. Förmögenhetsrättsliga tvister handlar om att parter inte är överens om vad som avtalats, t.ex. i samband med köp. Familjerättsliga tvister rör bl.a. äktenskapsskillnad, vårdnad om barn och underhåll till barn.

Vissa tingsrätter är även särskilda domstolar för fastighetsmål respektive miljömål. Fastighetsdomstolar finns i varje län och ansvarar för fastighetsbildningsmål, expropriationsmål, tomträttsmål och vissa övriga mål med fastighetsrättslig anknytning. De fem regionala miljödomstolarna är domstolar för de miljö- och vattenfrågor som regleras i Miljöbalken, bl.a. när det gäller tillstånd till vattenverksamhet samt skadestånds- och ersättningsfrågor med miljöanknytning.⁸

Till tingsrätternas uppgifter hör också att handlägga och fatta beslut i olika slags ärenden, exempelvis utsökningsärenden, skuldsaneringsärenden och konkurser, god man och adoptioner. Vid sju tingsrätter handläggs också inskrivningsärenden.

Regler för avgöranden och handläggning i brott- och tvistemål anges i rättegångsbalken (1942:740) respektive i förordningen (1996:381) med tingsrättsinstruktion. För varje mål ska det alltid finnas en ansvarig domare. Lagmannen kan dock genom förordnanden delegera ansvaret för vissa beredningsuppgifter och avgöranden till annan domstolspersonal som har nödvändig kompetens och erfarenhet. Vid huvudförhandling i brottmål ska tingsrätten som huvudregel bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Vid huvudförhandling i tvistemål ska rätten däremot bestå av tre lagfarna domare om inte annat är föreskrivet. Flertalet brottmål avgörs efter huvudförhandling medan mindre än hälften av tvistemålen går till huvudförhandling. Tingsrätternas avgöranden kan som regel överklagas till berörd hovrätt.

---

⁷ Grundläggande regler om bl.a. våldsbrott och stölder finns i brottbalken medan andra typer av brott, t.ex. narkotikabrott och skattebrott, behandlas i särskilda lagar.

⁸ Fastighetsdomstol och miljödomstol är administrativt sett en del av respektive tingsrätt.

En tingsrätt får dela in domstolen i avdelningar eller enheter. Tingsrätten ska fördela arbetsuppgifterna mellan sina enheter genom lottning, utifrån grunder som anges i tingsrättens arbetsordning.

Tingsrättens lagfarna domare ska bestå av lagman och en eller flera rådmän. Vid tingsrätter tjänstgör även tingsfiskaler och tingsnotarier. Till tingsrättspersonalen hör dessutom domstolssekreterare och tjänstemän med administrativa arbetsuppgifter.

2.2 Tingsrätternas verksamhet

Det övergripande målet för tingsrätternas dömande verksamhet är att mål och ärenden ska handläggas på ett rättssäkert och effektivt sätt. Utvecklingen av antalet mål i tingsrätterna framgår av tabell 1. Under perioden 1999–2006 har inkomna och avgjorda mål ökat väsentligt i antal. Även mängden balanserade mål har vuxit.

Tabell 1 Utvecklingen av det totala antalet mål vid tingsrätterna 1999–2006

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Inkomna mål	128361	129735	128095	129924	133963	138179	136988	138571
Avgjorda mål	130821	128982	128802	131168	132963	133610	134774	138250
Balanserade mål	62135	62751	61989	60651	61170	65812	67520	67239

Källa: Domstolsverkets årsredovisningar och årliga verksamhetsstatistik

Domstolsverket redovisar årligen ett antal nyckeltal för tingsrätternas verksamhet, varav vissa framgår av tabell 2. Tingsrätternas verksamhetskostnader har under de aktuella åren ökat med över 300 miljoner kronor för att 2006 uppgå till lite drygt två miljarder kronor. Det genomsnittliga antalet anställda har dock minskat något från 1999 till 2006. Av tabell 2 framgår också att antalet avgjorda mål per anställd och styckkostnad per mål endast förändrats i mindre utsträckning under den aktuella perioden.

Tabell 2 Tingsrätternas verksamhet 1999–2006

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Kostnader (mkr)	1701	1823	1985	1996	1984	1998	1951	2080
Genomsnittligt antal anställda	2941	2819	2831	2693	2646	2597	2704	2771
Antal avgjorda mål/anställd	u.s.	46	46	49	50	53	50	u.s.
Styckkostnad/mål (kr)	10947	11481	12505	12861	11986	11239	11244	12160

Källa: Domstolsverkets årsredovisningar och årliga verksamhetsstatistik

De tolv mål som har varit uppställda för tingsrätternas verksamhet har varit inriktade på totala balanser med tillhörande genomströmningstider för olika målkategorier. Erfarenheter under de senaste åren visar att ett färre antal tingsrätter uppfyller samtliga eller merparten verksamhetsmål. En ökande andel av tingsrätterna uppfyller inte något eller endast ett fåtal verksamhetsmål.⁹ Domstolsverket har återkommande pekat på att det inte finns några entydiga förklaringar till varför vissa domstolar uppfyller fler av verksamhetsmålen än andra domstolar.¹⁰ Enligt Domstolsverket kan det finnas flera faktorer som kan ha ett visst samband med domstolarnas måluppfyllelse, bl.a. den genomsnittliga förhandlingstiden och totalt NPI-värde, men någon sådan analys har inte gjorts.¹¹

2.3 Tingsrätternas yttre organisation

Enligt regeringsformen 11 kap 4 § ska det föreskrivas i lag om huvuddragen i domstolarnas organisation. I rättegångsbalken har riksdagen bemyndigat regeringen att förordna om vilka geografiska områden som tingsrätternas domsagor ska omfatta. Tingsrätternas yttre organisation fastställs därmed i regeringens förordning (1982:996) om rikets indelning i domsagor.

Regeringen bestämmer även på vilken ort eller vilka orter som tingsrätter ska ha kansli. Som huvudregel gäller att en tingsrätt även ska ha tingsställe på kansliorten. Tingsrätter får även, men måste inte, ha ytterligare tingsställen på de orter som regeringen anger.

Även om det är regeringen som bestämmer om indelningen i domsagor och därmed om antalet tingsrätter, så har planerade förändringar av tingsrättsorganisationen regelmässigt redovisats för riksdagen. Riksdagen har bedömt att den därigenom ofta får ett väsentligt inflytande på planerade förändringar, med hänsyn till bl.a. de ändringar i anslagsbehov som domsagoregleringar kan föranleda.¹²

2.4 Reformeringen av tingsrättsorganisationen

Tingsrätternas indelning i domkretsar har varit föremål för utredning och förändring flera gånger under de senaste årtiondena. Utifrån riktlinjer som antogs genom beslut av riksdagen år 1969 (prop. 1969:44, 1LU 38, rskr. 283) ombildades drygt 140 häradsrätter och rådhusrätter till 100 tingsrätter. Därefter har två parlamentariska kommittéer, Domstolsutredningen (dir.

---

⁹ Domstolsverkets årsredovisningar för 2004, 2005 och 2006

¹⁰ Domstolsverkets årsredovisningar för 2005 och 2006

¹¹ NPI = Nöjd Personal Index

¹² Bet. 1999/2000: JuU1, rskr. 1999/2000:78

1989:56) och Domstolskommittén (dir. 1995:102), haft till uppdrag att utreda domstolarnas yttre organisation. Under resterande delen av 1990-talet minskade dock antalet tingsrätter endast marginellt och under 1999 uppgick antalet till 96 tingsrätter.

I april 2000 redovisade den dåvarande regeringen en handlingsplan för att reformera hela rättsväsendet inför riksdagen (skr. 1999/2000:106). Reformeringen omfattar fyra huvudområden; förändringar av den yttre organisationen, förändringar av den inre organisationen, renodling av verksamheten samt förbättringar av det processuella regelverket. Den yttre organisationen rör i första hand domstolarnas storlek och geografiska placering. Enligt handlingsplanen ger större domstolar förutsättningar för en förbättrad verksamhet vid domstolarna. Domstolarna måste vara av en viss storlek och ha ett visst målunderlag för att kunna tillgodose kraven på kvalitet, snabbhet och rättssäkerhet i dömandet samt säkerställa att domstolsväsendets resurser utnyttjas på ett effektivt sätt.

Tingsrättsorganisationen bör därför utformas efter principer som bidrar till att:

- Skapa möjligheter för en förstärkt beredningsorganisation.
- Öka möjligheterna att specialisera verksamheten.
- Skapa förutsättningar för återkommande kompetensutveckling.
- Säkerställa möjligheter att rekrytera kvalificerad personal.
- Förbättra den geografiska samordningen med rättsväsendets övriga myndigheter

På samma gång är rimlig tillgänglighet också en viktig utgångspunkt för att reformera tingsrättsorganisationen. Parter, vittnen och allmänheten ska ha geografisk närhet till den dömande verksamheten och dömandet ska vara förankrat och ha hög legitimitet i lokalsamhället. I vissa områden, särskilt de med stora geografiska avstånd, behöver särskilda organisatoriska lösningar därför övervägas för att garantera såväl kvalitet som rimlig tillgänglighet. Sådana lösningar innebär att tingsrätternas domkretsar görs större och att dömandet behålls vid mer än en ort.

Den organisatoriska utformningen för varje enskild tingsrätt rymmer således både principiella och praktiska frågor. Utvecklingen av tingsrättsorganisationen bör enligt handlingsplanen därför genomföras stegvis och med hänsyn tagen till varje regions speciella förutsättningar. Utredningsarbetet bör bedrivas av Domstolsverket i nära samarbete med berörda domstolar.

Riksdagen ställde sig bakom handlingsplanen i fråga om principerna för tingsrättsorganisationen (bet. 1999/2000:Ju22, rskr. 1999/2000:255). I de

efterföljande skrivelserna (skr. 2000/2001:112, skr. 2002/2003:126 samt skr. 2003/04:153) redovisas genomförda och planerade förändringar av tingsrättsorganisationen.

3 Sammanläggningar av tingsrätter

3.1 Översikt över sammanläggningar 1999–2006

Som nämndes i föregående avsnitt påbörjades under 1999 ett arbete med att stegvis lägga samman tingsrätter för att få till stånd större domstolar.

Av tabell 3 framgår att det har genomförts totalt 28 sammanläggningar av tingsrätter under perioden 1999-2006. Flertalet av sammanläggningarna ägde rum under 2001 och 2002 (12 stycken) respektive under 2004 och 2005 (12 stycken). Tabell 3 visar också att fyra tingsrätter har varit föremål för sammanläggningar i två steg, nämligen Vänersborgs tingsrätt (1999 och 2004), Hudiksvalls tingsrätt (2000 och 2005), Ystads tingsrätt (2001 och 2005) samt Örebro tingsrätt (2001 och 2005).

Tabell 3 Genomförda sammanläggningar av tingsrätter under perioden 1999–2006.

1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1 sammanläggning	2 sammanläggningar	9 sammanläggningar	3 sammanläggningar	0 sammanläggning	4 sammanläggningar	8 sammanläggningar	1 sammanläggning
1. Vänersborg (Vänersborg och Åmål)	1. Sollentuna (Sollentuna och Jakobsberg) 2. Hudiksvall (Hudiksvall och Ljusdal)	1. Västmanland (Köping, Sala och Västerås) 2. Linköping (Linköping, Mjölby och Motala) 3. Örebro (Örebro och Hallsberg) 4. Blekinge (Karlskrona, Karlshamn, Ronneby och Sölvesborg) 5. Skövde (Skövde och Falköping) 6. Falun (Falun, Hedemora och Ludvika) 7. Mora (Mora och Leksand) 8. Helsingborg (Helsingborg, Klippan och Ängelholm) 9. Ystad (Simrishamn och Ystad)	1. Luleå (Boden, Luleå och Piteå) 2. Ångermanland (Härnösand, Sollefteå, Örnsköldsvik) 3. Lund (Eslöv, Landskrona och Lund)	--	1. Gävle (Gävle och Sandviken) 2. Östersund (Sveg och Östersund) 3. Uddevalla (Strömstad och Uddevalla) 4. Vänersborg (Trollhättan och Vänersborg)	1. Kalmar (Kalmar, Oskarshamn och Västervik) 2. Värmland (Arvika, Karlstad, Kristinehamn och Sunne) 3. Örebro (Lindesberg och Örebro) 4. Hudiksvall (Bollnäs och Hudiksvall) 5. Växjö (Ljungby och Växjö) 6. Jönköping (Jönköping och Värnamo) 7. Uppsala (Enköping, Tierp och Uppsala) 8. Ystad och Trelleborg	1. Mölndal (Mölndal och Stenungsund)

Källa: Regeringens budgetpropositioner för berörda år samt regeringens skrivelser om reformering av rättsväsendet.

Tingsrättssammanläggningarna innebär att totalt 41 tingsrätter har lagts ned under den aktuella perioden, se tabell 4. Antalet kvarvarande tingsrätter har

därmed minskat från 96 stycken 1999 till 55 stycken 2006. Under 2006 hade 31 av de kvarvarande tingsrätterna inte varit föremål för någon sammanläggning.

Tabell 4 Antal nedlagda och kvarvarande tingsrätter (per den 31/12) för respektive år.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Antal nedlagda tingsrätter	1	3	15	6	0	4	12	1
Antal kvarvarande tingsrätter	95	93	78	72	72	68	56	55

Källa: Regeringens budgetpropositioner för berörda år samt regeringens skrivelser om reformering av rättsväsendet.

Under 2007 gör genomförandet av beslutade sammanläggningar att antalet kvarvarande tingsrätter minskar ytterligare till 53 stycken.¹³ Som nämndes i kapitel 1 har Domstolsverket tagit fram förslag till fler sammanläggningar.¹⁴

3.2 Tingsrätternas judiciella och administrativa bärkraft

Ett viktigt motiv till att lägga samman och skapa större tingsrätter är att det behövs domstolar med större judiciell och administrativ bärkraft.¹⁵ Avgörande för domstolens bärkraft är hur stort målunderlag den har, vilket i sin tur står i relation till domkretsens befolkningsmässiga storlek. En större judiciell bärkraft gör det möjligt att skapa effektivare beredningsorganisationer, renodla domarrollen och specialisera dömandet. Ett större målunderlag ger också mer uthålliga domstolar som är bättre anpassade att bl.a. klara arbetstoppar och kompetensutveckla sina medarbetare.

Även den administrativa bärkraften är viktig för att uppnå förbättringar i verksamheten. Det förklaras av att delegeringen av budgetansvar och administrativt ansvar till tingsrätterna har ökat behoven av att det finns funktioner med särskilda krav på administrativ kompetens. Detta förutsätter i sin tur att tingsrätterna inte är för små, annars försvåras deras möjligheter att ta ansvar för administrativa och ekonomiska uppgifter.¹⁶

¹³ Handens och Huddinge tingsrätter bildar Södertörns tingsrätt. Sollentuna och Södra Roslags tingsrätter läggs samman till Attunda tingsrätt. Sammanläggning av Göteborgs och Mölndals tingsrätter sker den 1 april 2009.

¹⁴ Ett förslag är att lägga samman Lidköping och Mariestad tingsrätter med Skövde tingsrätt. Ett annat förslag är att lägga samman Katrineholms tingsrätt med Nyköpings tingsrätt.

¹⁵ Skr. 1999/2000:106

¹⁶ Skr. 1999/2000:106 samt Ds 1992:38

Nedanstående tabeller visar att tingsrätternas judiciella och administrativa bärkraft har ökat i flera avseenden under den aktuella perioden 1999-2006. Av tabell 5 framgår att tingsrätternas målunderlag nästan har fördubblats när det gäller antalet inkomna mål per tingsrätt. Det har även skett en ökning av antalet inkomna mål per domare.

Tabell 5 Tingsrätternas målunderlag under perioden 1999–2006

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Antal inkomna mål/tingsrätt	1337	1396	1642	1803	1860	2032	2446	2519
Antal inkomna mål/domare*	184	190	187	183	201	216	213	213

* exkl. notariemål

Källa: Domstolsverkets årsredovisningar och årliga verksamhetsstatistik

Under åren 1999-2006 har även personalstyrkan vid enskilda tingsrätter ökat i omfattning, se tabell 6. Det genomsnittliga antalet anställda vid tingsrätterna har ökat med nästan 20 medarbetare (från 30,6 till 50,4). Under samma period har också antalet domare per tingsrätt ökat betydligt från knappt 7 till drygt 11 stycken. Tabell 6 visar också att personalgrupperna som helt/delvis arbetar med beredande uppgifter (notarier, beredningsjurister, domstolssekreterare) har vuxit i antal.

Tabell 6 Antal anställda per tingsrätt under perioden 1999–2006

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Totalt anställda	30,6	30,3	36,3	37,4	39,0	38,2	48,3	50,4
Varav domare (ord.+icke-ord.)	6,8	6,9	8,4	9,4	8,9	8,9	11,0	11,3
Varav notarier	5,6	5,9	7,2	7,6	7,2	7,1	9,8	10,5
Varav beredande					2,9	3,2	4,1	4,3
Varav dom.sek	18,2	17,5	20,7	20,4	13,3	13,5	17,0	17,6
Varav administr.					6,7	5,4	6,4	6,7

Källa: Domstolsverkets årsredovisningar och årliga verksamhetsstatistik

3.3 Flerortsmodellen i praktiken

För att uppnå större tingsrätter och bättre domstolsverksamhet och på samma gång tillgodose principen om rimlig tillgänglighet och geografisk närhet till domstolarna, ska enligt den nämnda handlingsplanen en flerortsmodell användas. Modellen innebär att dömandet behålls vid mer än en ort när tingsrätternas domkretsar görs större.¹⁷ Vidare gäller att tingsrätterna ska ha kanslier på de orter som regeringen bestämmer. Tingställe ska finnas på kansliorterna. Tingsrätter får även, men måste inte, ha ytterligare tingställen på de orter som regeringen anger.¹⁸

¹⁷ Skr. 1999/2000:106

¹⁸ Se rättegångsbalken (1942:740) samt förordning (1982:996) om rikets indelning i domsagor

Av tabell 7 framgår att 36 av de kvarvarande tingsrätterna behöver bedriva verksamhet vid endast en kansliort och tillika ett tingsställe. För resterande 19 tingsrätter gäller i stället den aktuella flerortsmodellen. Modellen innebär att 14 tingsrätter ska bedriva verksamhet vid en kansliort (tingsställe) och de får bedriva verksamhet vid ett/flera av sina ytterligare tingsställen. Därutöver ska fem tingsrätter bedriva verksamhet vid flera kansliorter (tingsställen).¹⁹

Tabell 7 Tingsrätternas kansliorter och ytterligare tingsställen enligt förordning (1982:996) om rikets indelning i domsagor

Tingsrätter med en kansliort (KO)	Tingsrätter med en kansliort (KO) och ytterligare tingsställen (YTS)	Tingsrätter med flera kansliorter (KO)
1. Handen (KO)	1. Eskilstuna (KO) och Strängnäs (YTS)	1. Linköping (KO) och Motala (KO)
2. Huddinge (KO)	2. Katrineholm (KO) och Malmköping (YTS)	2. Karlskrona (KO) och Karlshamn (KO)
3. Nacka (KO)	3. Kalmar (KO) och Oskarshamn (YTS), Vimmerby (YTS) samt Västervik (YTS)	3. Lund (KO) och Landskrona (KO)
4. Norrtälje (KO)	4. Örebro (KO) och Hällefors (YTS)	4. Härnösand (KO) och Örnsköldsvik (KO)
5. Sollentuna (KO)	5. Halmstad (KO) och Laholm (YTS)	5. Västerås (KO), Köping (KO), Sala och (KO) Fagersta (YTS)
6. Solna (KO)	6. Varberg (KO) och Kungsbacka (YTS).	
7. Stockholm (KO)	7. Uddevalla (KO) och Strömstad (YTS)	
8. Södertälje (KO)	8. Karlstad (KO) och Arvika (YTS) samt Sunne (YTS)	
9. Södra Roslags (KO)	9. Hudiksvall (KO) och Söderhamn (YTS)	
10. Uppsala (KO)	10. Östersund (KO) och Strömsund (YTS), Sveg (YTS) samt Svenstavik (YTS)	
11. Nyköping (KO)	11. Lycksele (KO) och Storuman (YTS), Vilhelmina (YTS) samt Åsele (YTS)	
12. Gotland (KO)	12. Gällivare (KO) och Jokkmokk (YTS), Karesuando (YTS) samt Kiruna (YTS)	
13. Falun (KO)	13. Haparanda (KO) och Kalix (YTS), Pajala (YTS) samt Överkalix (YTS)	
14. Mora (KO)	14. Luleå (KO) och Arjeplog (YTS), Arvidsjaur (YTS) samt Piteå (YTS).	
15. Norrköping (KO)		
16. Eksjö (KO)		
17. Jönköping (KO)		
18. Växjö (KO)		
19. Lidköping (KO)		
20. Mariestad (KO)		
21. Skövde (KO)		
22. Karlskoga (KO)		
23. Hässleholm (KO)		
24. Kristianstad (KO)		
25. Helsingborg (KO)		
26. Malmö (KO)		
27. Ystad (KO)		
28. Göteborg (KO)		
29. Mölndal (KO)		
30. Alingsås (KO)		
31. Borås (KO)		
32. Vänersborg (KO)		
33. Gävle (KO)		
34. Sundsvall (KO)		
35. Skellefteå (KO)		
36. Umeå (KO)		

Statskontorets kartläggning visar dock att den formella flerortsmodellen inte används fullt ut i praktiken. Den begränsade användningen är en följd av både regeringens och enskilda tingsrätters beslut.

¹⁹ En av dessa tingsrätter (Västmanland) bedriver även verksamhet vid ett ytterligare tingsställe i Fagersta.

Riksdagen ställde sig bakom den dåvarande regeringens bedömning att Västmanlands tingsrätt ska ha kansliort enbart i Västerås. Det innebär att verksamheten vid kansliorterna Köping och Sala helt dras in. Målet är att organisationsförändringen ska vara genomfört senast 1 november 2007.²⁰ Genomförandet sker först den 1 september 2008 eftersom domstolslokalerna blev klara senare än beräknat. Det finns även ett tidigare ställningstagande om att Helsingsborgs tingsrätt fr.o.m. 1 juli 2005 inte längre ska ha kansliort i Ängelholm.²¹

Därutöver har flera tingsrätter på egen hand reducerat verksamhetens omfattning vid vissa av sina kansliorter. Linköpings tingsrätt har beslutat att dra ned på verksamhetens omfattning vid Motala kansliort. I Motala hålls visserligen regelbundet brottmålsting, men ingen domare eller notarie är fast placerad på orten. Endast en domstolssekretare och en expeditionsvakt har sin placering i Motala. Lunds tingsrätt har beslutat att genomföra en liknande nedskärning av verksamheten vid Landskrona kansliort under sommaren 2007. Samtliga domare, notarier och domstolssekretare kommer att vara placerade i Lund och i Landskrona ska personalen endast bestå av ett fåtal kanslistor. Antalet domstolsförhandlingar i Landskrona bedöms förbli i stort sett oförändrat. Detta betyder att vid de tingsrätter som formellt ska ha flera kansliorter är det endast vid Blekinge och Ångermanlands tingsrätter som verksamhetens omfattning har förblivit relativt oförändrad på berörda kansliorter (Karlshamn respektive Örnsköldsvik).

När det gäller de ytterligare tingsställen som får användas så har de berörda tingsrätterna valt att minska på eller helt avveckla verksamheten vid tiotalet tingsställen. Det gäller bl.a. Luleå tingsrätt som har avvecklat tingsstället i Arjeplog och endast använder tingsstället i Arvidsjaur vid enstaka tillfällen. Gällivare tingsrätt har för sin del helt avvecklat tingsställena i Jokkmokk och Karesuando. Vid Haparanda tingsrätt har tingsstället i Överkalix kommit att användas i mycket liten utsträckning. Lycksele tingsrätt har minskat antalet förhandlingar vid tingsställena i Vilhelmina och Storuman. Västmanlands tingsrätt kommer i samband med organisationsförändringen av sina kansliorter att lägga ned tingsstället i Fagersta. Östersunds tingsrätt använder inte längre sitt tingsställe i Svenstavik. Även Kalmar och Värmlands tingsrätter har slutat använda sina respektive tingsställen i Vimmerby och Kristinehamn. Sammantaget betyder detta att mer än vart tredje ytterligare tingsställe har varit föremål för nedläggning eller nedskärning av verksamheten.

---

²⁰ Prop. 2005/06:1, bet. 2005/2006JuU,

²¹ Prop. 2003/04:1, bet. 2003/04:JuU4, rskr.2003/04:21

4 Stärkt beredningsorganisation

4.1 Utgångspunkter

För att uppnå målen för reformeringen av rättsväsendet bör enligt handlingsplanen domstolsväsendets organisation och arbetsformer utvecklas. Detta ska bl.a. ske genom att domstolarna ges förutsättningar att ha en beredningsorganisation med notarier, beredningsjurister och domstolssekreterare.²² För att även i framtiden klara en snabb och kompetent handläggning av mål och ärenden i domstol fordras en stärkt beredningsorganisation. För att åstadkomma detta behöver varje domstol ha ett större målunderlag.

En utgångspunkt är också att domarna ska beredas tillfälle att ägna sig åt dömande verksamhet och sådant förberedelsearbete som kräver mer kvalificerade domarinsatser. För att åstadkomma detta bör domstolssekreterare, notarier och, i förekommande fall, beredningsjurister ges ansvar för en större del av beredningsarbetet. Dömandet ska i ökad utsträckning utföras av ordinarie domare. Detta hindrar dock inte att enklare mål och ärenden också avgörs av andra jurister vid domstolen.

4.2 Tingsrätternas inre organisation

Tingsrätterna har enligt förordning med tingsrättsinstruktion rätt att besluta att domstolen ska vara indelad i avdelningar eller andra enheter.²³ De närmare grunderna för en tingsrätts organisation och fördelning av arbetsuppgifter fastställs i varje tingsrätts arbetsordning. Domstolarna har jämfört med statliga förvaltningsmyndigheter en mer självständig ställning. Domstolsverket har exempelvis som central myndighet för Sveriges domstolar jämförelsevis begränsade möjligheter att påverka hur olika domstolar väljer att utforma sin organisation och fördela sina arbetsuppgifter.

De sammanläggningar av tingsrätter som genomförts fr.o.m. 1999 har lett till att tingsrätterna totalt sett har erhållit ett större målunderlag. Som framgår av kapitel 3 så har det genomsnittliga målunderlaget för tingsrätterna ökat markant under perioden 1999–2006. Detta har i sig skapat förutsättningar för att organisera verksamheten i större enheter och att utveckla den beredande verksamheten.

Traditionellt har verksamheten vid tingsrätterna varit organiserad i rotlar. Flera tingsrätter har dock ersatt den traditionella rotelindelningen till förmån för en organisering i rotelgrupper eller storrotlar.

---

²² Reformering av domstolsväsendet – en handlingsplan, regeringens skrivelse 1999/2000:106

²³ Förordning med tingsrättsinstruktion (SFS 1996:381)

Med traditionell rotelindelning avses en organisation med ett antal rotlar där mål lottas på respektive rotel som vanligtvis består av en domare, en domstolssekreterare samt en notarie. Varje mål bereds (vanligtvis) i alla sina delar inom den enskilda roteln.

Med en rotelgrupp avses två eller fler rotlar som bildar en mer eller mindre löst sammansatt organisation för stöd och samordning av beredningsarbetet. En viss omfördelning av beredande uppgifter och mål kan ske mellan rotlarna i rotelgruppen.

Med storrotlar, målenheter eller motsvarande avses en rotel som har fler än en domare. Målen lottas oftast på respektive enhet och fördelas vanligen på domare inom enheten av en enhetschef. Enhetens mål bereds inom en beredningsorganisation där domare, notarier och domstolssekreterare i olika utsträckning deltar i beredningsarbetet. Till enheten finns i vissa fall ett målskansli eller en särskild lednings- eller samordningsfunktion knutet. I vissa fall har en beredningsjurist eller en ordinarie domare ett samordnande ansvar för beredningen av mål och ärenden. Kännetecknande är att domaren inte, såsom i fallet med traditionell rotelindelning, följer målen hela vägen utan tar del av dem först då kvalificerade juridiska bedömningar måste göras eller inför huvudförhandling.

Av Statskontorets enkät framgår att huvuddelen av tingsrätterna, 38 stycken, de senaste fem åren har genomfört någon förändring av den interna organisationen. För de sammanlagda tingsrätterna sammanfaller organisationsförändringarna med sammanläggningarna. Exempel på skäl till förändringar av den inre organisationen, förutom sammanläggningar, som angetts är; en ökad måltillströmning och därmed ökade krav på effektivitet, att mål inte blev utsatta i den takt som ansågs möjlig samt en önskan om ett mer flexibelt arbetssätt.

I enkäten anmodades tingsrätterna att redogöra för vilka enhetstyper som tingsrätten är organiserad utifrån. De alternativ som gavs var; traditionell rotelindelning, rotelgrupper eller storrotlar eller annan enhetsindelning.

Tabell 8 Tingsrätternas inre organisation (Samtliga tingsrätter).

Enhetstyp	Traditionell rotelindelning	Rotelgrupper	Storrotlar/ Målenheter	Annan organisation
Procentuell fördelning	37	12	51	0 ²⁴
Antal	18	6	25	0

Källa: Statskontorets enkät

²⁴ Några tingsrätter har svarat att man har en annan typ av organisation. Statskontoret har dock tolkat dessa svar som att de är att hänföra till någon av de angivna organisationsformerna.

Av tabellen framgår att 63 procent av tingsrätterna har en organisation baserad på rotelgrupper, storrotlar eller motsvarande och 37 procent har en verksamhet som är organiserad enligt en traditionell rotelindelning.

Om vi ser till tingsrätternas storlek i termer av målunderlag kan det konstateras att av de 18 tingsrätter som har ett målunderlag som understiger 2000 mål, har 10 tingsrätter en organisation baserad på traditionella rotlar. Verksamhet organiserad enligt traditionell rotelindelning återfinns således i större utsträckning bland mindre tingsrätter.

Av de tingsrätter som varit föremål för sammanläggningar har en stor andel, cirka 80 procent, valt att organisera verksamheten i rotelgrupper eller storrotlar. Detta framgår av tabellen nedan och kan tolkas som att ett ökat målunderlag är ett motiv för att utveckla den inre organisationen. Vid några av de sammanlagda tingsrätterna hade dock förändringar av den inre organisationen genomförts redan innan sammanläggningen.

Tabell 9 Tingsrätternas inre organisation. (Sammanlagda tingsrätter)

Enhetstyp	Traditionell rotelindelning	Rotelgrupper	Storrotlar/Målenheter	Annan organisation
Procentuell fördelning				
Antal	5	5	18	0

Källa: Statskontorets enkät

Av de sammanlagda tingsrätterna har 18 stycken angett att de har någon form av storrotel, arbetslag, målenheter eller motsvarande. Vidare anger fem tingsrätter att de har en verksamhet baserad på rotelgrupper. Av de sammanlagda tingsrätter vid vilka verksamheten är baserad på rotelgrupper anger flera att de avser att övergå från rotelgrupper till storrotel. Till detta ska läggas att av de fem sammanlagda tingsrätter som angivit att de har en traditionell rotelindelning, anger två att beredningen är gemensam för samtliga eller flera rotlar. En av dessa tingsrätter anger att viss samverkan mellan rotlarna förekommer. Ytterligare en tingsrätt med traditionell rotelindelning anger att organisationen ska ses över med inriktning mot mer av rotelgruppssystem. Vidare anger en tingsrätt med traditionell rotelindelning att organisationen ska reformeras i samband med en förestående samlokalisering. Om hänsyn tas till dessa planerade förändringar har samtliga sammanlagda tingsrätter med något undantag utvecklat sin inre organisation till en organisationsstruktur baserad på rotelgrupper, storrotlar eller målenheter och/eller en beredning som sker gemensamt för flera rotlar. Detta kan jämföras med RRV:s granskning från 2002 av vilken framgår att av de 12 tingsrätter som fram till 2002 varit föremål för sammanläggningar hade sex utvecklat någon form av beredningsorganisation och vid två tingsrätter fanns en storrotel.²⁵

²⁵ RRV 2002:9

Vid flera tingsrätter är den dömande verksamheten organiserad i en eller flera målenheter som i sin tur kan vara indelade i ett antal rotlar eller utgöra en rotelgrupp. Vid några större tingsrätter är målenheterna organiserade utifrån olika rättsområden. Det gäller t.ex. för Helsingborgs tingsrätt där verksamheten är organiserad i fem målenheter fördelat på rättsområdena arbetsrätt, immaterial- tryckfrihet, ekomål och miljömål, entreprenadmål, mål med internationell anknytning samt mål som berör näringsliv och konkurser.

Exempel finns också på att traditionell rotelindelning i någon form förekommer parallellt med rotelgrupper eller storrotlar. Vid några tingsrätter, exempelvis Linköpings tingsrätt, finns i dag inom ramen för den inre organisationen inslag av alla tre beskrivna organisationsformer. I Falun är verksamheten organiserad i en storrotel och på brottmålsidan sker ett samarbete i rotelgrupp. Vid Västmanlands tingsrätt förekommer olika typer av organisation vid de olika kansliorna.

Vissa tingsrätter har vidare skapat särskilda rotlar för notarier och/eller beredningsjurister. En annan organisatorisk lösning är skapandet av en särskild ärendegrupp för handläggning av ärenden. En slags hybridorganisation förekommer också vid flera tingsrätter så till vida att brottmål hanteras inom en storrotel samtidigt som tvistemålen lottas på traditionella rotlar. En liknande lösning är att brottmål lottas på enhet men ej är knutna till vissa domare utan sätts ut av beredningssekreterarna på "ledig domare".

Det finns också exempel på enstaka tingsrätter som har infört någon form av storrotel men återgått till traditionella rotlar. Anledningen till detta anges vara effektivitetsförluster.

4.3 Beredning

Av Statskontoret enkät framgår att beredningen av mål och ärenden i stor utsträckning är organiserad i enlighet med den enhetsindelning som förekommer vid respektive tingsrätt. Vid tingsrätter med rotelgrupper eller storrotlar bereds mål och ärenden således gemensamt för flera rotlar. Vanligt vid tingsrätter med målenheter är att gemensamma målkanslier har skapats för beredning av mål för respektive målenhet. Vanligt vid tingsrätter med gemensam beredning är också att beredningen organiseras i arbetsstationer där mål sorteras utifrån olika stadier i beredningsprocessen.

Det är dock inga vattentäta skott mellan enhetstyp och former för beredning. Flera av de tingsrätter som är organiserade i traditionella rotlar har en beredning som är gemensam för flera av dessa. På vissa tingsrätter förekommer dessutom att brottmål bereds gemensamt medan tvistemål i större utsträckning lottas direkt på enskilda domare och bereds enskilt. Vår bedömning är

att huvuddelen, eller knappt 40 tingsrätter, i dag har en beredning som i någon bemärkelse kan sägas vara gemensam för flera rotlar eller som har formen av ett för flera rotlar gemensamt målkansli.

Det finns vidare ett samband mellan tingsrätternas storlek och formerna för beredning så till vida att tingsrätter med ett målunderlag som överstiger 1 500 mål i större uträkning har en beredning som är gemensam för flera rotlar.

En övergång från traditionell rotelindelning till rotelgrupper eller storrotlar medger, enligt många av våra intervjuade, andra möjligheter att bereda målen. En gemensam beredning innebär t.ex. att resurserna vid domstolarna kan användas mer flexibelt och exempelvis omfördelas vid hög arbetsbelastning vid enskilda rotlar eller enheter. Det innebär också att ett gemensamt ansvar för hela beredningsprocessen skapas vid domstolen. På sikt bedömer många av de intervjuade att en stärkt beredningsorganisation leder till en mer effektiv verksamhet. Det finns emellertid även de som påtalar nackdelar i form av en sämre överblick över beredningen och en minskad effektivitet.

4.4 Delegering av arbetsuppgifter

Förutom utveckling av den inre organisationen och formerna för beredning, är en ökad renodling av den dömande verksamheten en viktig faktor för att skapa en stärkt beredningsorganisation. Möjligheterna att renodla dömandet förutsätter i sin tur att arbetsuppgifter kan delegeras från ordinarie domare till andra personalkategorier vid tingsrätterna. Regler om detta finns i förordning (1996:381) med tingsrättsinstruktion.

Traditionellt bereds målen av beredningssekreterare och notarier, i förekommande fall av beredningsjurister samt i mer eller mindre grad även av ordinarie domare. Om målen till allra största delen bereds av sekreterare och notarier är det således möjligt att renodla domarens roll, så att den i större utsträckning kommer att bestå av förhandling, domskrivning och mer kvalificerade juridiska bedömningar. Detta leder i sin tur till att den enskilde domaren kan avsätta mer tid till att avgöra mål.

Enligt 15 § i tingsrättsinstruktionen ska det för varje mål och ärende vid varje tidpunkt finnas en ansvarig domare. Detta gäller dock inte mål och ärenden som tingsnotarier, tingsmeriterade beredningsjurister eller andra anställda handlägger med stöd av 17 och 18 §§. För sådana mål eller ärenden ansvarar den förordnade. Den närmare ansvarfördelningen ska framgå av tingsrättens arbetsordning.

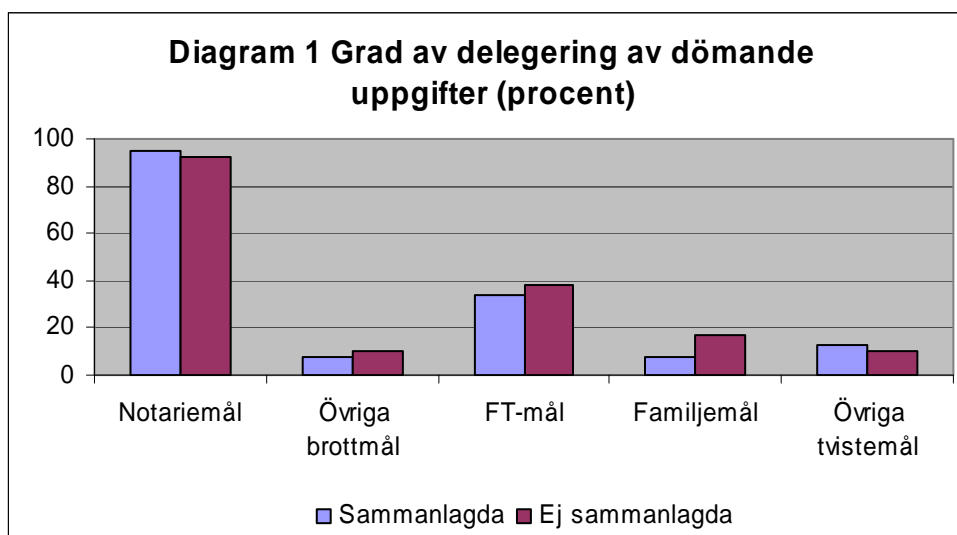
Lagmannen får vidare förordna den som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid tingsrätten att vidta åtgärder för beredningen av

mål och ärenden samt åtgärder som åligger rätten efter målets eller ärendets avgörande.

I Statskontorets enkät tillfrågades tingsrätterna om hur ansvaret för den beredande och den dömande verksamheten är fördelad på olika personalkategorier och måltyper. De måltyper som angavs var notariemål, övriga brottmål, förenklade tvistemål, familjemål och övriga tvistemål.

Av diagram 1 och 2 nedan framgår hur stor andel av varje måltyp som har delegerats från domare till beredningsjurister, notarier eller sekreterare när det gäller dömande respektive beredande verksamhet. I fortsättningen benämns detta mått som delegeringsgrad. I diagrammen framgår den genomsnittliga delegeringsgraden för respektive måltyp.²⁶ I båda diagrammen är delegeringsgraden framräknad för sammanlagda respektive icke sammanlagda tingsrätter.

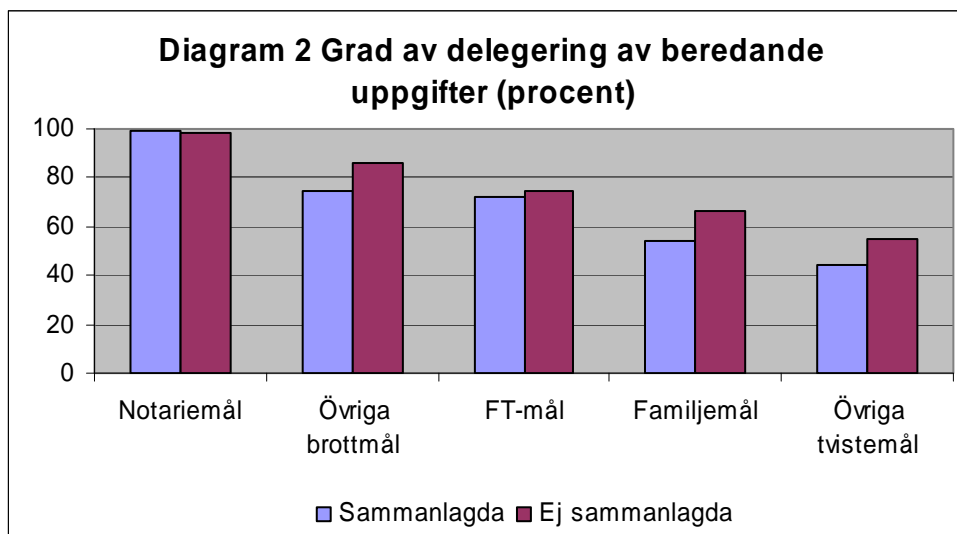
Av diagrammen framgår att det inte finns något samband mellan hög delegeringsgrad och sammanlagda tingsrätter. Delegeringsgraden är snarast högre bland icke sammanlagda tingsrätter än bland sammanlagda. Statskontoret har även undersökt om det föreligger något samband mellan tingsrätternas storlek och typ av beredningsorganisation och graden av delegering. Det visar sig att det inte finns något samband mellan tingsrätternas storlek och benägenheten att delegera uppgifter. Det finns inte heller något tydligt samband mellan typ av beredningsorganisation och delegeringsgrad. Detta redovisas närmare i bilaga 2.

Källa: Statskontorets enkät

²⁶ Delegeringsgraden har räknats fram som ett medelvärde för respektive måltyp och personalkategori.

Vad gäller dömande uppgifter dömer ordinarie domare i merparten av övriga brottmål och notarier i stor utsträckning i notariemål, dvs. de mål som avses i 18 §, 1 stycket p.1 i tingsrättsinstruktionen. När det gäller familjemål är endast vissa mål möjliga att delegera till notarier.²⁷ I familjemål har ordinarie domare en relativt framträdande roll i dömandet²⁸. Vi kan också konstatera att det är relativt stora skillnader mellan enskilda tingsrätter beträffande graden av delegering av dömande uppgifter. Skillnaderna är störst när det gäller av delegering av förenklade tvistemål. Detta framgår närmare av bilaga 2.

Källa: Statskontorets enkät

Om vi ser till delegering av beredande uppgifter är dessa i stor utsträckning delegerade till icke ordinarie domare och beredningssekreterare. Notariemål och övriga brottmål är de måltyper för vilka delegering är vanligast förekommande.

Även beträffande delegering av beredande uppgifter finns relativt stora skillnader mellan enskilda tingsrätter beträffande graden av delegering. Skillnaderna är störst i beredningen av förenklade tvistemål, familjemål och övriga tvistemål.

Bland de tingsrätter som har beredningsjurister ansvarar dessa för en stor del av de beredande uppgifterna.

²⁷ Det gäller mål enligt 18 §, första stycket, p 4 tingsrättsinstruktionen, dvs. mål om äktenskapsskillnad och därmed sammanhängande frågor samt sådana mål rörande vårdnad om barn, barns boende och umgänge med barn som inletts genom *gemensam ansökan*, dock inte sådana mål som har blivit *tvistiga* sedan ansökan gavs in.

²⁸ För familjemålen kan det finnas en felmarginal i svaren. Detta eftersom en stor andel av dessa mål är av sådan karaktär att de kan delegeras. Möjligtvis har den som svarat utgått från tvistiga mål, vilka inte är möjliga att delegera.

Möjligheterna att delegera uppgifter från ordinarie domare till övrig personal påverkas av målets karaktär. Många brottmål är t.ex. mindre komplexa vilket innebär att beredningssekreterare kan bereda huvuddelen av målen fram till huvudförhandling. För mål med frihetsberövade och för ungdomsmål föreligger vissa tidsfrister vilket gör att de måste prioriteras. För dessa mål måste också mer kvalificerade bedömningar göras. Flera av de intervjuade pekar på att det för många tvistemål finns ett behov av kontinuitet i beredningen. Det finns ett behov av att sätta sig in i ärendena från början och följa dem under beredningsprocessen. Den som har haft ansvar för förberedelser för muntlig förhandling ges därför ofta ansvar för den fortsatta handläggningen.

Möjligheterna att delegera uppgifter påverkas även av andra faktorer som tingsrätterna endast delvis kan påverka själva. Exempel på sådana faktorer är hur ansträngt arbetsläget vid tingsrätten är beträffande balanser och mål som måste prioriteras, tillgången till icke-ordinarie domare och deras kompetens samt inställningen och kompetensen hos enskilda beredningssekreterare. En mycket viktig faktor är också enskilda domares benägenhet att delegera uppgifter. I och med att tingsrätternas inre organisation utvecklas får dock enskilda domares inställning i detta avseende inte lika stort genomslag.

Det faktum att det är relativt stora skillnader mellan enskilda tingsrätter beträffande i vilken utsträckning dömande och beredande uppgifter delegeras, kan enligt Statskontoret tolkas som att det finns ett utrymme för flera tingsrätter att delegera uppgifter som inte utnyttjas fullt ut.

En närmare redovisning av delegeringsgrad, medelvärden och spridningsmått vad gäller delegering av olika måltyper och personalkategorier återfinns i bilaga 2.

Tillgång till en beredningsjurist

Av vår enkät framgår att 10 av landets tingsrätter har tillgång till en eller flera beredningsjurister. Av de sammanlagda tingsrätterna hade endast fyra tillgång till en beredningsjurist vid tidpunkten då enkäten besvarades.

Vid våra intervjuer har framkommit att flera tingsrätter önskar behålla en tjänst som beredningsjurist under en länge period då detta skapar förutsättningar för att stärka beredningsorganisationen. En beredningsjurist utgör ofta länken mellan rådmän och sekreterare och är ofta den som har bäst överblick över den totala beredningssituationen. Vanligt är också att beredningsjuristen utgör ett bollplank till sekreterarna. Exempel på uppgifter som hanteras av beredningsjurister är samordning av kansligöromål, samordning av sekreterarnas arbete och handläggning samt förberedelser för muntlig förhandling i tvistemål. Vanligtvis är uppgifterna i brottmål mer perifera då domstolssekreterarna ofta här sköter det mesta av beredningen. Exempel på

andra uppgifter är handläggning av dispositiva tvistemål och ärenden samt deltagande då domstolen är lagför med tre domare, s.k. tresits.

Beredningsjurister är dock mycket svåra att rekrytera. Det gäller särskilt vid mindre tingsrätter. Det beror på flera faktorer. Arbete som beredningsjurist på domstol utgör ingen naturlig karriärväg för jurister. Vidare konkurrerar tingsrätterna med advokatbyråer och andra arbetsgivare som kan erbjuda mer eftertraktade tjänster, ofta med högre lön. I realiteten har tingsrätterna svårt att behålla beredningsjurister mer än ett halvår till ett år.

Vissa av de tingsrätter vi besökt har medvetet avstått från att rekrytera en beredningsjurist eftersom utsikterna att behålla en sådan under någon längre period är små. I vissa fall kan en fiskal ha ett ansvar som är likställt med beredningsjuristens. Det förekommer också vid några tingsrätter att ordinarie domare har givits ett övergripande samordningsansvar för beredningsarbetet.

Notarier

Utgångspunkten för notarier är att de ska följa en i förväg fastställd utbildningsplan och kunna erbjudas en allsidig utbildning. Samtidigt utgör notarierna en viktig resurs för domstolarna. I utbildningsplanen fastslås vilka arbetsuppgifter en notarie är lämpad att tilldelas vid i olika skeden av utbildningen. Detta betyder att notarierna vid en tingsrätt inte kan användas hur som helst. Av våra intervjuer framgår att det, utifrån fallenhet, initiativförmåga m.m, i praktiken kan vara stora skillnader beträffande vilka uppgifter som kan tilldelas en notarie. Vissa notarier är mer driftiga och tar på sig fler och mer komplexa uppgifter. Vidare är möjligheterna att delegera under den första delen av notariernas tjänstgöringsperiod ofta begränsade.

Vi kan konstatera att det är skillnader mellan tingsrätter beträffande i vilken utsträckning uppgifter delegeras till notarier samt hur mycket de används i beredningsarbetet. Flera tingsrätter har uttryckt att de skulle kunna delegera ytterligare uppgifter till notarier, framför allt i tvistemål.

Beredningssekreterare

Vid många tingsrätter pågår en generationsväxling när det gäller sekreterare. Vissa av de äldre sekreterarna har börjat sin karriär vid domstolarna som skrivbiträden och känner i vissa fall en osäkerhet och tveksamhet inför att ta på sig nya och mer komplicerade arbetsuppgifter. Andra äldre sekreterare tar dock ansvar för mycket avancerade uppgifter. Möjligheterna att delegera beredande uppgifter till sekreterare förutsätter att de genomgår den ettåriga beredningsutbildning som Domstolsverket erbjuder. Ett problem är att alla sekreterare inte är intresserade av att göra detta.

Av våra intervjuer framgår att tingsrätterna i dag har vissa möjligheter att rekrytera personer med viss akademisk bakgrund som sekreterare, särskilt

utanför storstäderna. Det vanliga är att dessa kan behållas 3–4 år innan de finner annan sysselsättning. Yngre sekreterare och personal med akademisk bakgrund är många gånger mer benägna att ta på sig nya uppgifter och ställer sig positiva till att ta ett större ansvar för beredningen. Detta skulle kunna innebära att möjligheterna att delegera uppgifter till sekreterare kommer att öka i framtiden. Vissa tingsrätter har dock valt att i första hand inte anställa akademiker som sekreterare eftersom detta innebär små möjligheter att kunna behålla personal över tid. Istället fokuserar man på att skapa långsiktiga utvecklingsmöjligheter för befintlig personal.

5 Specialisering

5.1 Målet om specialisering

I handlingsplanen för reformeringen av domstolsväsendet anges att reformeringen ska bedrivas med utgångspunkt i de krav som medborgarna har rätt att ställa på snabbhet, kvalitet och service och med beaktande av domstolarnas särskilda roll. Ett medel för att uppnå dessa mål är ge förutsättningar för en mer långtgående specialisering av domarnas arbetsuppgifter. Detta är i dag inte möjligt vid alla domstolar, framför allt beroende på otillräckligt målunderlag. I domstolar med större målunderlag kan brottmål och tvistemål som kräver fördjupade kunskaper handläggas av särskild personal, och utbildningsinsatser riktas till dessa.²⁹

Det finns, vad Statskontoret erfar, ingen enhetlig definition av vad som är att betrakta som specialisering av den dömande verksamheten. Den specialisering som iaktogs i RRV:s studie avsåg specialisering kopplat till ett särskilt intresse för vissa rättsområden hos enskilda domare. Specialisering kan dock även utgå från en uppfattning om att domstolen bör hålla specialkunskap i ett visst ämne.

I en förstudie av Domstolsverket identifieras tre olika huvudtyper av specialisering.³⁰ Den första typen är den specialisering som förekommer inom specialdomstolar och nämnder. Exempel på detta är arbetsdomstolen, marknadsdomstolen, hyres- och arrendenämnderna m.fl. Den andra typen av specialisering sker enligt studien genom att vissa måltyper koncentreras till någon eller några domstolar. Exempel på detta är att vissa tingsrätter utsetts till fastighetsdomstolar, miljödomstolar och sjörättsdomstolar för att döma i särskilda måltyper. Den tredje typen av specialisering är att domstolar väljer att internt fördela målen på ett sådant sätt att vissa domare handlägger och dömer vissa måltyper. Till skillnad från de två första två typerna av specialisering, som är reglerade, sker denna typ av specialisering på domstolens eget initiativ.

Det är också möjligt att göra en åtskillnad mellan faktisk specialisering på person och olika sätt att påverka arbetsfördelningen organisatoriskt, t.ex. genom en koncentration av vissa mål- eller ärendekategorier till vissa rotlar eller enheter. Faktisk specialisering syftar främst till att öka kvaliteten i verksamheten (och förutsätter därför ofta kompetenshöjning och renodling av domarens uppgifter). Syftet med specialisering utifrån behovet av arbetsfördelning kan primärt vara att jämma ut arbetsbelastning eller att uppnå

---

²⁹ Skr. 1999/2000:106

³⁰ Specialisering. En förstudie i samarbete med Sveriges Domareförbund, Domstolverkets rapport 2003:3

ökad enhetlighet i dömandet snarare än att fördjupa kunskaperna inom ett visst rättsområde.

Det är också möjligt att särskilja specialisering utifrån måltyper respektive utifrån funktioner. En specialisering utifrån funktioner kan t.ex. avse att en domare specialiserar sig på bevisföring när det gäller utsagor av barn eller funktionshindrade eller på förhandling etc.

Det är vidare möjligt att göra en åtskillnad mellan en specialisering som innebär att specialisten i fråga endast hanterar de mål som ingår i specialiteten å ena sidan, och å andra sidan en specialisering som innebär att specialisten hanterar samtliga förekommande mål och kompletterar detta med att åta sig vissa speciella mål.

Det finns en stark koppling mellan möjligheterna att specialisera dömandet och domstolens målunderlag. Det behövs en viss frekvens av mål för att specialistdomare ska kunna uppnå nödvändig rutin och erfarenhet. Det måste också vara tillräckligt många mål för att specialiteterna ska bli lönsamma att satsa vidareutbildning på. En central fråga blir då hur stort målunderlag som krävs för att möjliggöra en specialisering av den dömande verksamheten. RRV hänvisar i sin utvärdering till 1995 års Domstolskommitté som gör bedömningen att det är först vid en storlek på 9 till 10 domare och ett underlag om minst 2 000 mål som en specialisering kan genomföras.³¹ RRV har dock haft svårt att få kommitténs bedömningar bekräftade vid sina intervjuer. Elva av de tolv sammanlagda tingsrätter som ingick i RRV:s studie ansåg att målunderlaget även efter sammanläggningarna var för litet för att möjliggöra en specialisering. De flesta tingsrätter ansåg sig vara för små för att specialister ska kunna få tillräcklig rutin inom ett visst specialområde. RRV ansåg dock att förutsättningar för specialisering av dömandet borde finnas vid de största av de då sammanslagna tingsrätterna, dvs. Helsingborgs-, Västmanlands-, Sollentunas och Linköpings tingsrätter, vilka alla hade ett målunderlag som översteg 2000 mål. RRV pekade i sin granskning också på att det saknas en tydlig bild över vilka typer av ämnen eller mål som det lämpar sig för en domare att specialisera sig på. En bedömning var vidare att domsagoövergripande specialisering kan vara ett alternativ på motsvarande sätt som t.ex. vid miljödomstolarna.

I den utvärdering av sammanläggningarna av tingsrätter som genomfördes 2003 görs liknande bedömningar som RRV så till vida att det krävs ett visst målunderlag för att möjliggöra specialisering.³² Utredarens bedömning var att någon nämnvärd effekt med avseende på specialisering inte har kunnat noteras vid de sammanlagda tingsrätterna. De genomförda sammanläggningarna bedömdes som alltför begränsade för att kunna ge utrymme för en

---

³¹ RRV 2002:9

³² SOU 2003:5

ökad specialisering. Utredaren bedömde också att det är tveksamt om det finns något nämnvärt utrymme för specialisering inom en domstol annat än i de allra största tingsrätterna. Ett allmänt intryck var också att intresset för en ökad specialisering vid flera av de berörda tingsrätterna var begränsat.

5.2 Statskontorets iakttagelser

RRV:s iakttagelser och den enskilde utredarens bedömningar från 2002 respektive 2003 kan jämföras med Statskontorets enkätundersökning. Av denna framgår att en stor del av tingsrätterna anger att det förekommer någon form av specialisering vid domstolen. Av de sammanlagda tingsrätterna anger 17 av 25 (68 procent) att någon form av specialisering av den dömande verksamheten förekommer. Sett till samtliga tingsrätter är andelen något lägre (65 procent). Av nedanstående tabell framgår på vilka områden någon form av specialisering har införts. De rättsområden på vilka specialisering är vanligast förekommande är konkurser, ekobrott och humanjuridik.³³

---

³³ I humanjuridik har vi inkluderat följande angivna rättsområden: Humanjuridik, familjemål, familjevåld samt ungdomsmål.

Tabell 10 Rättsområden inom vilka specialisering förekommer. Samtliga tingsrätter.

Område för specialisering	Antal tingsrätter
Konkurser	26
Ekobrott	14
Arbetsrätt	9
Tryck och yttrandefrihetsmål	6
Utsökning, obestånd, skuldsanering	6
Familjemål	5
Ungdomsmål	5
Familjevåld	4
Näringslivstvister	4
Rikets säkerhet	3
Hemlig telefonavlyssning/övervakning	3
Hyses och bostadsrättsmål	3
Entreprenadmål	2
Immaterialrätt	2
Mål med internationell anknytning	2
IT-brottsmål	2
Brott mot arbetsmiljölagen	2
Djurplågeri, djurskyddslagen	2
Jaktbrott	2
Rådgivningsansvar	2
Vissa ärenden	2
Patentmål	1
Offentlig upphandling	1
Klander om bodelning	1
Förmynderskap	1
Humanjuridik	1
Transportmål	1
Reglerad specialisering	
Fastighetsmål	17
Miljömål	9
Sjömål	7
Rikets säkerhet	3
Livstidsdömda	1

Källa: Statskontorets enkät

Några tingsrätter har angivit att specialisering endast förekommer på rättsområden inom vilka specialiseringen är reglerad i någon form (se tabellen ovan).³⁴

Det kan också konstateras att specialisering är vanligare bland större än bland mindre tingsrätter. Detta framgår av tabellen nedan.

³⁴ Dessa tingsrätter har exkluderats i analyserna av hur stor andel av tingsrätterna som har specialisering.

Tabell 11 Tingsrätternas storlek och förekomst av specialisering. Samtliga tingsrätter.

Målunderlag	Antal tingsrätter i intervallet	Antal tingsrätter med specialiserad verksamhet
<1500 mål	16	6
1500-2500 mål	19	13
>2500 mål	17	15

Källa: Statskontorets enkät

Tabellen visar att de tingsrätter som har ett målunderlag som överstiger 2500 mål i stor utsträckning (15 av 17 tingsrätter) har någon form av specialisering av den dömande verksamheten. Bland tingsrätter med ett målunderlag som understiger 1500 mål är specialisering däremot ovanligt förekommande.

Av de tingsrätter som angett att någon specialisering av verksamheten inte förekommer har många, inte oväntat, angett bristande behov eller för litet målunderlag som orsak till detta.

I enkäten ställdes också frågan om huruvida tingsrätterna ser ett behov av att ytterligare specialisera den dömande verksamheten. Sju tingsrätter har angett att så är fallet. Av dessa är 5 tingsrätter som angett att de redan har någon form av specialisering. De ytterligare områden som bedöms kunna bli föremål för specialisering är ekobrott, arbetsrätt, entreprenadmål, mål med internationell anknytning/EU-rätt, familjemål samt tvistemål. Två av de tingsrätter som angett att det inte förkommer någon specialisering av den dömande verksamheten har angett att verksamheten skulle kunna specialiseras. De områden som lyfts fram av den ena av dessa tingsrätter är ekobrott, miljömål och humanjuridik. Den andra tingsrätten anser att en specialisering skulle kunna ske på länsnivå.

Vid flera av de allra största tingsrätterna, t.e.x. Helsingborgs tingsrätt, tar sig specialiseringen uttryck i att verksamheten är organiserad i målenheter utifrån olika rättsområden. Även vid Stockholms tingsrätt är verksamheten organiserad utifrån rättsområden. En specialisering så till vida att brottmål och tvistemål är förlagda till olika enheter eller separata rotlar förekommer också. Det gäller t.ex. för Västmanlands tingsrätt.

En iakttagelse är vidare att tingsrätterna har kommit olika långt vad gäller specialisering och att begreppet kan ha olika innebörd vid olika tingsrätter. Vid flera av de större tingsrätterna utgår verksamheten, som nämnts, från en indelning i målenheter baserad på rättsområden. För andra tingsrätter kan specialisering innebära att en domare tar alla ärenden enligt föräldrabalken eller att familjemål eller konkurser handläggs av en eller ett par utvalda domare.

Vid våra intervjuer vid ett drygt tiotal sammanlagda tingsrätter har många pekat på fördelarna med en specialisering av den dömande verksamheten. En sådan fördel är att tiden för inläsning av mål minskar och att omloppstiden för målen blir kortare. En följd av detta är rimligen att handläggning och dömande blir mer effektivt. En annan påtalad fördel är större möjligheter att samla och utveckla kunskaper och erfarenheter vid domstolen, en ökad kontinuitet och kvalitet i dömandet samt en fastare praxis. Andra fördelar som lyfts fram är att tvistemål inte blir liggande till förmån för förtursmål.

Av intervjuerna framgår att synen på specialisering varierar mellan olika domare. Det finns t.ex. en motsättning mellan å ena sidan ett behov av fördjupning och specialisering och å andra sidan värdet av att domare behärskar samtliga typer av mål. En risk med specialisering som påtalas är att en långtgående specialisering kan göra dömandet mer enahanda då domare endast dömer vissa typer av mål. En nackdel som framhålls är vidare att domstolens sårbarhet ökar vid sjukdom samt att flexibiliteten minskar. Några domare framhåller att det överhuvudtaget inte behövs någon specialisering av dömandet.

Andra risker eller nackdelar som påtalats är att specialisering genom speciallottning kan leda till en snedare arbetsbelastning. Det finns också en risk för att specialister kan komma att tappa helheten och att det finns ett värde i att domare samtidigt som de specialiserar sig bibehåller överblicken över rättsordningen som helhet.

Det får heller inte bli alltför få specialister inom ett ämnesområde som under alltför lång tid sysslar med ett specifikt specialområde. Detta skulle kunna leda till att rättsbildningen inom ett visst ämnesområde styrs av alltför få personer. Vidare finns en påtalad risk för att enskilda domare låser fast sig vid ett visst område och blir mindre benägna att arbeta inom andra områden. Detta skulle dock kunna undvikas genom att specialiserade domare endast fördelar viss tid på sina specialmål och att övrig tid läggs på andra typer av mål. Så är fallet vid Helsingborgs tingsrätt där ungefär 25 procent av de specialiserade domarnas tid är avsatt för specialmål och resterande tid på övriga mål.

En synpunkt som framförts är vidare att specialisering även är möjlig vid mindre domstolar. Detta förutsätter dock att specialiserade domare kan tänka sig att döma även vid andra domstolar. Vidare kan en specialiserad domare utgöra ett stöd för andra ansvariga domare.

En synpunkt som framförts är också att en utvecklad specialisering av dömandet sannolikt kommer att ställa ökade krav på skräddarsydda utbildningar.

6 Kompetensutveckling och rekrytering

6.1 Kompetensutveckling

6.1.1 Målet om kompetensutveckling

Enligt handlingsplanen kan dagens arbetstagare inte enbart klara sig med de kunskaper som de förde med sig när de anställdes på en arbetsplats. Detta gäller även domstolarna. Det är också så att de anställda i dag ställer höga och berättigade krav på kontinuerlig fortbildning och vidareutbildning. Tingsrätterna bör därför vara så organiserade att arbetsgivarens och arbetstagarnas behov av utbildning kan tillgodoses.³⁵

Vi millennieskiftet trädde en utbildningsplan för domstolsanställda i kraft. Planen delades upp utifrån olika personalkategoriernas behov av kompetensutveckling och bestod av baskurser, grundkurser, påbyggnadskurser, återkommande utbildningar, fördjupningskurser och specialkurser. Innehållet i kurserna har anpassats till bl.a. de återrapporteringskrav som ställts i regleringsbrevens samt till ny lagstiftning.

År 2006 beslutade Domstolsverket om en strategi för kompetensutveckling i Sveriges domstolar. I strategin påtalas vikten av att utbildningsinsatserna stödjer verksamhetsmålen och ger en uppenbar verksamhetsnytta. Strategin för kompetensutveckling har nu börjat kommuniceras med domstolarna och börjat genomföras. Tanken är att domstolarna ska inventera sitt behov av kompetensutveckling genom att genomföra kompetensanalyser.

Av Domstolsverkets årsredovisning för 2006 framgår att ett särskilt mål under året har varit att stötta domstolar som arbetar med att förändra arbetsformer och stärka beredningsorganisationen samt verka för en ökad specialisering och utveckling av den administrativa funktionen. Utbildningar i syfte att stötta domstolschefer i sin arbetsgivarroll samt kurser för beredningssekreterare och beredningsjurister kan ses som ett led i detta arbete. För att stödja en specialisering inom domstolarna har vidare projekt i humanjuridik och ekonomisk brottlighet genomförts under året.

6.1.2 Förekomst av kompetensutveckling

I Statskontorets enkät ställdes frågan om huruvida domare och/eller domstolssekreterare har erhållit kompetensutveckling under de senaste fem åren. Samtliga tingsrätter har svarat att så är fallet för både domare och domstolssekreterare. Det är således inte möjligt att på ett övergripande plan se några

---

³⁵ Skr. 1999/2000:106

skillnader mellan sammanlagda och icke sammanlagda tingsrätter i detta avseende. Av enkäten framgår vidare att merparten av tingsrätterna anser att det finns ett behov av att påbörja eller utöka kompetensutvecklingen inom den närmaste framtiden. Endast 11 tingsrätter har svarat att så inte är fallet.

Av de sammanlagda tingsrätterna anser två tredjedelar att det finns ett behov av att påbörja eller utöka kompetensutvecklingen inom den närmaste framtiden.

I Statskontorets enkät ombads tingsrätterna även att ange den typ av kompetensutveckling som erhållits för respektive personalkategori. Av svaren framgår att kompetensutvecklingen i stor utsträckning sker genom Domstolsverkets kurser och seminarier. Vid sidan av Domstolsverkets utbildningar förekommer dock även utbildningsinsatser för domare genom anlitalet av externa föredragshållare och utbildningsanordnare. I vissa fall sker kompetensutveckling också genom nätverk som utvecklats på lokal och regional nivå. Till kompetensutveckling kan också räknas seminarier för domare anordnade av domarakademier, t.ex. Göteborgs och Lunds domarakademier.

Fördelat på personalkategorier kan vi konstatera att det är vanligt förekommande att domare deltar i återkommande obligatoriska utbildningar i Domstolsverkets regi. Dessutom deltar domare mer eller mindre regelbundet i de kurser som erbjuds i ny lagstiftning samt inom specialistområden såsom straffrätt, ungdomsmål, humanjuridik, konkurser etc. Vissa domare deltar också i kurser i ledarskap. För nyutnämnda domare erbjuds särskild utbildning. Exempel på kompetensutveckling är också att domare deltar i konferenser med kollegor från Sverige och andra länder.

Många tingsrätter anger att sekreterare har gått Domstolsverkets beredningsutbildning samt kurser i tvistemåls- respektive brottsmålshantering, protokollföring, sekretesslagstiftning m.fl.

Andra områden för kompetensutveckling är bemötandefrågor, IT, juridisk engelska och processledningsfrågor.

I enkäten tillfrågades tingsrätterna också om vilka områden de anser att det finns ett behov av att påbörja eller utveckla kompetensutveckling inom den närmaste framtiden. Många tingsrätter genomför för närvarande kompetensinventeringar och behovet av kompetensutveckling kommer att framgå av dessa. Flera tingsrätter påtalar dock ett behov av ytterligare kompetensutveckling för domstolssekreterare. Detta bl.a. mot bakgrund av att delegeringen av arbetsuppgifter kommer att utökas och att sekreterarna av den anledningen måste stärkas i sin beredande roll. Flera tingsrätter pekar också på översyn eller förändring av den inre organisationen som en grund för behov av ytterligare kompetensutveckling. Ett område som lyfts fram av

några tingsrätter är utbildning i ledarskap och teambuilding samt arbetsmiljö och arbetsrätt för chefer.

En iakttagelse utifrån våra intervjuer är att den stora skillnaden mellan sammanlagda och icke sammanlagda tingsrätter – eller snarare mellan tingsrätter som utvecklat sin inre organisation mot större enheter och gemensam beredning respektive tingsrätter med traditionell rotelindelning – är att större enheter och ett gemensamt ansvar för beredningen skapar bättre förutsättningar för kompetensutveckling. Detta genom att möjligheterna att täcka upp för personer som deltar i kurser och utbildningar är större.

6.2 Rekrytering

6.2.1 Målet om rekrytering

En princip för reformeringen av tingsrättsorganisationen är att framtidens domstolar ska ha möjlighet att rekrytera kvalificerade domare och andra medarbetare i hela landet. Målet har sin grund i att det blivit allt svårare att rekrytera domare, särskilt utanför storstadsområdena. För att säkerställa ett brett rekryteringsunderlag är det viktigt att tingsrätterna är attraktiva arbetsplatser med god arbetsmiljö som ger möjligheter till personlig utveckling för de anställda.

Tingsrätterna ansvarar inte för all rekrytering av sin personal. Regeringen tillsätter domare på förslag av Tjänsteförslagsnämnden för domstolsväsendet (TFN). Fiskaler anställs genom beslut av hovrätten. Domstolsverket ansvarar för ett särskilt notariekansli som administrerar lediga notarieanställningar men det är domstolen som anmäler behov av notarier.

6.2.2 Iakttagelser om rekrytering vid tingsrätterna

Utredningen om utvärdering av tingsrättsorganisationen konstaterade att sammanläggningarna fram till 2003 inte hade haft någon nämnvärd effekt för personalrekryteringen till berörda tingsrätter.³⁶ De sammanlagda tingsrätterna hade endast rekryterat domare i begränsad omfattning. Någon rekrytering av kanslipersonal hade inte heller i stort sett varit aktuell till aktuella tingsrätter. Enligt utredningen borde dock sammanläggningarna öka tingsrätternas attraktionskraft när det gäller rekrytering genom att tingsrätterna dels blir större dels lokaliseras till större tätorter. Tingsrätternas geografiska läge har erfarenhetsmässigt stor betydelse för rekryteringen.

---

³⁶ SOU 2003:5

I ett aktuellt betänkande om domarutbildningen redovisas en kartläggning av genomsnittligt antal sökande till anställning som rådman på vissa orter.³⁷ Kartläggningen visar bl.a. att antalet sökande inte har ökat genomgående efter sammanläggning vid tre sammanlagda tingsrätter, se tabell 12. Det framgår också att antalet sökande till rådmanstjänster är markant högre vid tingsrätterna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Det bekräftar i viss utsträckning att tingsrätternas möjligheter att rekrytera rådmän beror mer på deras geografiska läge än på deras storlek.

Tabell 12 Genomsnittligt antal sökande till anställning som rådman på vissa orter.

Ort/år	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Västerås (Sammanl.2001)	9,0	-	4,5	2,5	-	6,5	5,0
Örebro (Sammanl.2001+2005)	6,0	7,0	2,5	-	2,0	-	2,0
Linköping (Sammanl.2001)	9,5	6,0	-	3,0	4,0	-	7,5
Stockholm	10,7	14,0	12,0	9,0	9,0	15,5	11,2
Göteborg	14,0	17,0	17,3	11,0	-	-	18,0
Malmö	12,5	10,0	10,5	14,3	-	-	18,2

Källa: Ds 2007:11

Dessa uppgifter ligger också i linje med Statskontorets enkätundersökning som visar att flertalet tingsrätter anser att deras möjligheter att rekrytera domare, beredningsjurister respektive domstolssekretare inte har förändrats under de fem senaste åren, se tabell 13.

Tabell 13 Tingsrätternas bedömning av hur deras möjligheter att rekrytera följande personalkategorier har utvecklats under de senaste fem åren.

		Små TR (<1500 mål)	Medelstora TR (1500-2500 mål)	Stora TR (>2500 mål)	Totalt antal TR
Domare	Förbättrats	0	2	1	3
	Oförändrade	7	8	10	25
	Försämrats	7	7	4	18
Dom.sek.	Förbättrats	4	7	7	18
	Oförändrade	9	9	4	22
	Försämrats	1	1	4	6
Beredningsjurist	Förbättrats	1	2	3	6
	Oförändrade	7	6	6	19
	Försämrats	2	4	0	6

Källa: Statskontorets enkät

Vissa förändringar kan dock märkas. Ungefär en tredjedel av tingsrätterna (18 av 53) anser att deras möjligheter att rekrytera domare har försämrats. Flertalet av dessa utgörs av de minsta och medelstora tingsrätterna (< 2500 mål). Många tingsrätter uppger att det är svårt att rekrytera domare till orter som ligger utanför pendlingsavstånd till någon av de tre storstäderna och att

³⁷ Ds 2007:11

dessa svårigheter tenderar att öka. Det innebär att domstolar på landsorten får ett mindre urval av sökande och således sämre möjligheter att få erfaren personal.

När det gäller rekrytering av domstolssekreterare anser emellertid en tredjedel av tingsrätterna (18 av 53) att deras möjligheter har förbättrats. I detta fall rör det sig omvänt om de medelstora och största tingsrätterna (>1500 mål). Flera tingsrätter menar att de har en god tillgång på kvalificerade personer som sökande till anställningar som domstolssekreterare. Statskontoret har inte observerat några väsentliga skillnader mellan hur sammanlagda respektive icke sammanlagda tingsrätter bedömer att deras rekryteringsmöjligheter har påverkats.

7 Tingsrätterna i samhället

7.1 Domstolarnas tillgänglighet

7.1.1 Principen om rimlig tillgänglighet

En viktig princip för sammanläggningarna är att tingsrätterna bör finnas på sådana platser att de allra flesta har ett rimligt avstånd till en domstol.³⁸ Sammanläggningar av domstolar innebär med automatik att en del medborgare får längre geografiskt avstånd och ökade restider till tingsrätten. En viktig omständighet är dock att det är en förhållandevis begränsad andel av befolkningen som någonsin besöker en tingsrätt.

Tillgänglighetsbegreppet rymmer fler aspekter än det strikt geografiska avståndet. Att tingsrätterna ska vara nåbara kräver inte alltid att en fysisk närvaro. Flera lagstiftningsinitiativ har tagits för att i detta ändamål modernisera rättegångsprocessen, bl.a. med hjälp av videoteknik.³⁹ Dessutom har Domstolverket presenterat en 24-timmarsstrategi för att göra domstolarna mer tillgängliga.

Domstolarnas tillgänglighet handlar också om att rättsskipningen ska bedrivas med en stark lokal förankring och insyn. Detta kommer särskilt till uttryck i form av nämndemannainstitutet. Nämndemännens medverkan ska bidra till att domstolens avgöranden ligger i linje med allmänna värderingar i samhället och att medborgare får insyn i domstolarnas verksamhet. Därutöver är tillgången på advokater en förutsättning för att den lokala rättsskipningen ska fungera för samtliga parter.

7.1.2 Iakttagelser om geografiskt avstånd

Målet om tillgänglighet innebär således att allmänheten (dvs. parter, vittnen och åhörare) ska ha ett rimligt geografiskt avstånd till en domstol. Utvärderingen om tingsrättssammanläggningarna bedömde att tillgängligheten till de 12 tingsrätter som lades samman under 1999–2001 var godtagbar. Bedömningen vilade bl.a. på beräkningar av att avstånd och restid till berörda tingsrätterna hade ökat i viss utsträckning för merparten av allmänheten. Tingsrätterna själva ansåg emellertid att en sådan förhållandevis begränsad avståndsökning inte utgjorde något större tillgänglighetsproblem, eftersom de flesta människor överhuvudtaget inte har kontakt med en tingsrätt.⁴⁰

---

³⁸ Skr. 1999/2000:106

³⁹ Proposition 2004/2005:131

⁴⁰ SOU 2003:5

Sedan denna bedömning gjordes har ytterligare 16 sammanläggningar av tingsrätter genomförts, vilket innebär att det har genomförts totalt 28 sammanläggningar under perioden 1999–2006, se kapitel 3. Dessa sammanläggningar betyder att 41 tingsrätter har upphört att existera som egna domstolar. Vid sju av de sammanlagda tingsrätterna ska emellertid en flerortsmodell tillämpas i form av flera kansliorter med tingsställen samt ytterligare tingsställen.

Av bilaga 4 framgår att 69 av 182 berörda kommunala centralorter (ca 38 procent) har fått ett utökat geografiskt avstånd till närmaste tingsställe till följd av de genomförda sammanläggningarna. Sex berörda kommunala centralorter har fått ett minskat vägvstånd till närmaste tingsställe till följd av sammanläggningarna och 107 centralorter har inte påverkats alls av sammanläggningarna när det gäller vägvståndet. Tabell 14 visar att sammanläggningarna medför att det genomsnittliga vägvståndet från en kommunal centralort till närmaste tingsställe ökar med 13,9 km. Före sammanläggningarna uppgick medelavståndet till 18,9 km och efter sammanläggningarna är medelavståndet 32,8 km.

Tabell 14 Genomsnittligt vägvstånd (kilometer) mellan kommunala centralorter och närmaste tingsställe för sammanlagda tingsrätter när det gäller brottmål.

Tingsrätt	Medelavstånd före sammanläggning	Medelavstånd efter sammanläggning	Ökning/minskning medelavstånd
Vänersborg	25,1	48,5	+ 23,4
Sollentuna	11,4	14,6	+ 3,2
Hudiksvall	12,5	34,3	+21,8
Västmanland	15,3	15,3	0
Linköping	27,4	38,0	+ 10,6
Örebro	16,5	43,2	+ 26,7
Blekinge	6,8	18,0	+ 11,2
Skövde	16,4	23,0	+ 6,6
Falun	11,6	43,2	+ 31,6
Mora	33,7	42,3	+ 8,6
Helsingborg	14,8	31,3	+ 16,6
Ystad	11,7	29,5	+ 17,8
Luleå	8,6	29,2	+ 20,5
Ångermanland	10,8	33,0	+ 22,2
Lund	12,1	18,5	+ 6,4
Gävle	15,5	32,3	+ 16,8
Östersund	36,2	44,1	+ 7,9
Uddevalla	22,1	31,8	+ 9,7
Kalmar	33,2	33,2	0
Värmland	17,3	33,5	+ 16,2
Växjö	31,0	47,8	+ 16,8
Jönköping	29,4	42,7	+ 13,3
Uppsala	20,1	47,2	+ 27,1
Möndal	14,3	13,5	- 0,8
SAMTLIGA	18,9	32,8	+ 13,9

Källa: Se bilaga 4

Vid flera av de sammanlagda tingsrätter som tillämpar en flerortsmodell ökar medelavståndet endast i begränsad utsträckning eller inte alls. Det gäller bl.a. Kalmar, Uddevalla, Västmanlands och Östersunds tingsrätter. Många sammanlagda tingsrätter med flerortsmodell koncentrerar dock häktesförhandlingar, huvudförhandlingar med häktade och ungdomsmål till tingsstället på sin (huvusakliga) kansliort. Nästan samtliga tingsrätter koncentrerar också merparten av tvistemålshanteringen till tingsstället på kansliorten. Dessa omständigheter gör att det genomsnittliga vägavståndet till närmaste tingsställe ökar ytterligare. Enligt Statskontoret betyder de aktuella tingsrättssammanläggningarna därför sammantaget att en större andel av allmänheten har fått längre vägavstånd till sina respektive tingsrättslokaler.

Statskontorets enkätundersökning visar att det utökade geografiska avståndet inte tenderar att vara något problem för merparten av tingsrätterna, se tabell 15. Endast nio av de kvarvarande tingsrätterna uppfattar att deras tillgänglighet har försämrats för parter och vittnen under de senaste fem åren. Försämringarna består uteslutande av att allmänheten har fått utökad restid och längre resväg till tingsrätten.

Tabell 15 Tingsrätternas bedömning av hur domstolens tillgänglighet för parter och vittnen har utvecklats under de senaste fem åren.

Förbättrad tillgänglighet	Oförändrad tillgänglighet	Försämrad tillgänglighet
8 tingsrätter	32 tingsrätter	9 tingsrätter

Källa: Statskontorets enkät

Däremot anser 40 tingsrätter att deras tillgänglighet för allmänheten har förbättrats eller är oförändrad. Flera av dessa tingsrätter pekar på att en förbättrad tillgänglighet förklaras av att domstolarna har tagit fram särskilda hemsidor på Internet, vilka ger praktisk information om domstolsverksamheten och tillgång till blanketter för parter, advokater, vittnen och annan allmänhet. Vissa tingsrätter uppger även att de som ett led i strävan mot den s.k. 24-timmarsmyndigheten har utökat sina telefontider och att de även uppmanar advokater att om möjligt kommunicera med domstolen via e-post och fax.

7.1.3 Iakttagelser om lokal förankring och närvaro

Tingsrätternas lokala förankring och närvaro kommer bl.a. till uttryck i medverkan av nämndemän och advokatnärvaron.

Nämndemän

Ur ett nämndemannaperspektiv står två frågor i fokus. För det första i vilken grad som sammanläggningar av tingsrätter har påverkat nämndemännens resväg/restid till från domstolsförhandlingar. Frågan utgår det lagstadgade kravet på att tingsrättens nämndemän utses av de kommuner som ingår i

respektive domsaga. Tingsrätten ska fördela antalet nämndemän mellan kommunerna i förhållande till deras folkmängd.⁴¹ Sammanläggningarna av tingsrätter innebär att det skapas geografiskt större domsagor och att medelavståndet från en kommunal centralort till närmaste tingsställe ökar. Nämndemännen påverkas av avståndsökningen i högre grad än parter och vittnen eftersom nämndemännen regelbundet deltar i domstolsförhandlingar. Som Statskontoret konstaterade i föregående avsnitt rör det sig dock om en relativt begränsad genomsnittlig avståndsökning för de flesta av de berörda nämndemännen. Detta bekräftas också av Statskontorets enkätundersökning som visar att 42 av de kvarvarande tingsrätterna bedömer att deras tillgänglighet har förbättrats eller är oförändrad för nämndemännen under de fem senaste åren. Endast sju tingsrätter upplever att domstolens tillgänglighet har försämrats för nämndemännen.

Den andra frågan om lokal förankring gäller hur sammanläggningarna förhåller sig till sammansättningen av nämndemän. I proposition 2005/06:180 lämnas ett antal förslag som syftar till att skapa en mer allsidig sammansättning av nämndemannakåren när det gäller ålder, kön, yrke och etnisk bakgrund. Till grund för propositionen låg bl.a. Nämndemannakommitténs betänkande, i vilket det anfördes att ett längre geografiskt avstånd till tingsrätter i framtiden kunde komma att påverka möjligheterna att rekrytera nämndemän.⁴²

Statskontoret har vid ett drygt tiotal besök vid sammanlagda tingsrätter inte kunnat finna några erfarenheter av att sammanläggningarna genomgående skulle ha påverkat nämndemannasammansättningen. Visserligen har det vid Statskontorets intervjuer framkommit synpunkter på att sammanläggningar i vissa fall förvärrar långa avstånd som förelåg redan före sammanläggningarna. Flera av de intervjuade pekar dock på att nämndemannasammansättningen istället är mer beroende av vilka personer som nomineras av de politiska partierna i respektive kommun. För den framtida sammansättningen är även den ekonomiska ersättning som nämndemännen får av betydelse.

Advokater

Statskontoret har även kartlagt den lokala omfattningen av advokatbyråer i kommuner som har ingått i domsagor som berörts av tingsrättssammansläggningarna. Det rör sig dels om de 41 kommuner (orter) som har mist en "egen" tingsrätt, se bilaga 5. I denna grupp har antalet advokatbyråer minskat i 25 kommuner och ökat i fyra kommuner. I 12 kommuner är antalet advokatbyråer oförändrat. Av bilagan framgår också att det finns 24 kommuner som har blivit huvudsäte för de sammanlagda tingsrätterna. Antalet advokatbyråer har ökat i 16 av dessa kommuner medan antalet är oförändrat

---

⁴¹ Rättegångsbalken (1942:740)

⁴² SOU 2002:61

i sex kommuner. Endast i två kommuner som är huvudsäten har antalet advokatbyråer minskat.

Enligt Statskontoret beror förändringar i antalet advokatbyråer på en ort inte enbart på huruvida det finns en tingsrätt eller inte. Den lokala närvaron av advokatbyråer kan också förklaras av t.ex. hur ekonomiska ersättningar utformas. Dessutom tenderar advokatbyråerna i högre grad att inrätta kontor på flera orter, vilket sannolikt inverkar på förekomsten av advokatbyråer.

Av tabell 16 framgår att mer än hälften av de sammanlagda tingsrätterna bedömer att deras tillgänglighet för advokater inte har påverkats under de fem senaste åren. Av de sammanlagda tingsrätter som anser att tillgängligheten har förändrats, är det ungefär lika många som menar att den har försämrats respektive förbättrats.

Tabell 16 Tingsrätternas bedömning av hur tillgängligheten för advokater har utvecklats under den senaste fem årsperioden.

	Förbättrad tillgänglighet	Oförändrad tillgänglighet	Försämrad tillgänglighet
Sammanlagda TR	4	11	5
Ej sammanlagda TR	3	23	1

Källa: Statskontorets enkät

7.2 Geografisk samordning med andra myndigheter inom rättsväsendet

7.2.1 Målet om geografisk samordning

Ett mål för att lägga samman tingsrätter är att förbättra den geografiska samordningen med rättsväsendets övriga myndigheter, framförallt med åklagarnas organisation. När det gäller handläggningen av brottmål finns det utrymme för att ytterligare förbättra snabbheten och effektiviteten i förfarandet. Häktade personer får inte sällan transporteras långa sträckor för att inställa sig till förhandlingar med höga kostnader för kriminalvården som följd och sämre möjligheter för domstol och åklagare att kunna utnyttja resurserna på ett effektivt sätt.

Behovet av geografisk samordning kan hänföras till att rättsväsendets myndigheter har flera kontaktytor med varandra i brottmålsförfarandet. Polisen påbörjar och utreder ett brottmålsärende. Därefter tar åklagarna över för att avgöra om ärendet ska föras till domstol. Domstolen avgör hur brottmål ska bedömas. Kriminalvården ska bl.a. förvara häktade och verkställa domar. Brottmålsförfarandet förutsätter i hög grad fysisk närvaro av enskilda personer vilket också gör det viktigt att rättsväsendets myndigheter lokaliseras på ett ändamålsenligt sätt.

Förutsättningarna för geografisk samordning påverkas av att respektive myndighet i olika grad och på olika sätt beslutar om sin egen organisation:

- Åklagarmyndigheter beslutar om inrättande, upphörande och lokalisering av åklagarkammare efter samråd med Rikspolisstyrelsen och Domstolsverket.⁴³
- Inom polisen är det de länsvisa polisstyrelserna som avgör hur deras 21 polismyndigheter ska vara organiserade.⁴⁴
- Innan Kriminalvården fattar beslut om större förändringar i häktesorganisationen ska samråd ske med bl.a. Domstolsverket, Åklagarmyndigheten samt med de tingsrätter, och polismyndigheter som berörs av verksamheten.⁴⁵
- När det gäller tingsrätterna beslutar regeringen om lokalisering av kansliorter medan tingsrätterna själva får avgöra att om de vill ha ytterligare tingsställe på de orter som regeringen anger, se kapitel 2.

7.2.2 Iakttagelser om rättsmyndigheternas lokalisering

Statskontoret har kartlagt den yttre organisationen för vissa myndigheter inom rättsväsendet.

Den 1 januari 2005 lades sex regionala åklagarmyndigheter samman till en åklagarmyndighet. Riksåklagaren leder åklagarmyndigheten. Under riksåklagaren sorterar ett antal åklagarkammare. Under 2006 fanns det 41 åklagarkammare, varav 35 allmänna kammare, tre nationella kammare och tre internationella kammare. De allmänna åklagarkammarna har ett geografiskt ansvarsområde och vid tre av dem är även lokala åklagare utplacerade. Under 1999 fanns det en ytterligare allmänna åklagarkammare, medan det fanns totalt 11 lokala åklagarkontor.⁴⁶

Kriminalvården är indelad i ett huvudkontor, sex regioner och en transporttjänst. Inom de geografiska regionerna bedrevs under 2006 operativ verksamhet vid bl.a. 30 häkten, men endast 27 av häktena arbetade mot tingsrätterna. År 1999 fanns det 27 häkten. Antalet häkten har därmed varit oförändrat under den aktuella perioden.

---

⁴³ Förordning (2004:1266) med instruktion för Åklagarmyndigheten

⁴⁴ Polisförordningen (1998:1558)

⁴⁵ För kriminalvården gäller även att häktesorganisationen ska vara utformad så att den främjar ett effektivt samarbete med övriga myndigheter inom rättsväsendet. En lokalisering av häktena som underlättar detta samarbete skall eftersträvas.

⁴⁶ Åklagarekammaren i Handen delades 2004 upp mellan åklagarkammarna för Södertörn och Stockolms City

Av kapitel 3 framgår att det har genomförts 28 sammanläggningar av tingsrätter under 1999–2006. Antalet kvarvarande tingsrätter har därigenom minskat från 96 stycken (1999) till 55 stycken (2006).

Statskontorets kartläggning visar att den geografiska samordningen således har ökat med avseende på hur många tingsrätter som respektive häkte och åklagarkammare arbetar mot. Under 1999 omfattade häktenas upptagningsområden i genomsnitt 3,6 tingsrätter medan varje allmän åklagarekammare arbetade mot i genomsnitt 2,7 tingsrätter. Under 2006 hade dessa kvoter minskat till 2,0 tingsrätter/häkte respektive 1,6 tingsrätter/allmän åklagarekammare.

Vidare har Statskontoret kartlagt att under 2006 var 25 av tingsrätternas totalt 61 tingställen/kansliorter lokaliserade på samma ort som både åklagarekammare och häkte.⁴⁷ Under detta år var 12 av tingställena geografiskt samordnade med antingen åklagarekammare eller häkte. Endast 24 av tingställen var 2006 således placerade på orter där det varken fanns åklagare eller häkte.⁴⁸ Inget av de ytterligare tingställena var geografiskt samordnade åklagare eller häkte. Under 1999 var 50 av tingställena på de dåvarande 96 kansliorter inte samlokaliserade med åklagare eller häkte. Enligt Statskontoret har den geografiska samordningen ökat även i detta avseende.

7.2.3 Iakttagelser om närmare samordningsvinster/förluster

Statskontoret har även undersökt hur tingsrätterna själva bedömer att deras geografiska samordning med rättsväsendets övriga myndigheter har utvecklats under senaste fem åren. Tabell 17 visar att flera tingsrätter anser att den geografiska samordningen har förbättrats, särskilt när det gäller samordning med åklagare. Förbättrad samordning har uppnåtts genom att berörda myndigheter är mer geografiskt samlokaliserade, bl.a. till följd av sammanslagningar av tingsrätter. Ett antal av de tingsrätter som bedömer att den geografiska samordningen inte har påverkats under den aktuella tidsperioden menar att de ändå har välfungerade samordning och samarbete med berörda myndigheter.

---

⁴⁷ Statskontorets kartläggning baseras på olika förteckningar över var i landet som tingsrätter, åklagarekammare och häkten var lokaliserade aktuella år. Se bl.a. förordning (1982:996) om rikets indelning i domsagor med efterföljande ändringar, Åklagarmyndighetens föreskrifter (ÅFS 2005) om åklagarkammarnas lokalisering och verksamhetsområden, Kriminalvårdens föreskrifter (KVFS 2006:24) om Kriminalvårdens lokala organisation etc. samt Kriminalvårdens officiella statistik för 1999.

⁴⁸ I Ystad är åklagarorganisationen bemannad med två åklagare men saknar kanslifunktion.

Tabell 17 Tingsrätternas bedömning av hur deras geografiska samordning med andra myndigheter inom rättsväsendet har utvecklats under de senaste fem åren.

	Förbättrad samordning	Oförändrad samordning	Försämrad samordning
Åklagare	11 tingsrätter	33 tingsrätter	5 tingsrätter
Häkten	7 tingsrätter	41 tingsrätter	1 tingsrätter
Polis	7 tingsrätter	39 tingsrätter	3 tingsrätter

Källa: Statskontorets enkät

Ett antal av de tingsrätter som anser att den geografiska samordningen har försämrats sorterar under de två nordligaste hovrätterna. I sammanhanget bör det därför uppmärksammas att den s.k. Norrlandsutredning har pekat på att rättsväsendets myndigheter ofta har genomfört förändringar av sina respektive organisationer oberoende av vilka förändringar som andra delar av rättskedjan har gjort. Det har lett till att myndigheterna har kommit i organisatorisk otakt med varandra geografiskt sett. Detta har i sin tur skapat problem i brottmålgången, särskilt när det gäller transporter i samband med häktesförhandlingar och huvudförhandlingar. Norrlandsutredningen noterar även att trots att regelverket på olika sätt kräver att myndigheterna inom rättsväsendet ska samråda med varandra så utvecklar de sin verksamhet och organisation utifrån de egna kraven och behoven.⁴⁹

⁴⁹ Förbättrad samordning av rättsväsendets myndigheter i Norrland, Februari 2007 (Rikspolisstyrelsen, Åklagarmyndigheten, Domstolsverket och Kriminalvården)

8 Tingsrätternas ledning och administration

8.1. Andra fördelar med sammanläggningarna

De genomförda sammanläggningarna av tingsrätter har även påverkat tingsrätternas verksamhet i avseenden som inte är tydligt formulerade i mål. Sammanläggningarna har skapat förutsättningar för tingsrätterna att utveckla sin administrativa kapacitet, vilket i sin tur ökar möjligheterna för tingsrätterna att utveckla sina lednings- och arbetsformer.

Sammanläggningarna har även medfört att antalet kvarvarande tingsrätter har minskat. Domstolsverket får därigenom bättre förutsättningar för att bedriva ett effektivt utvecklingsarbete gentemot tingsrätterna och att föra en systematisk verksamhetsdialog med enskilda tingsrätter.

Dessa iakttagelser utvecklas närmare i nedanstående avsnitt.

8.2 Tingsrätternas administration

Enligt tingsrättsinstruktionen är det lagmannen som är tingsrättens administrativa chef.

Vid Statskontorets intervjuer har det framkommit att många tingsrätter har förstärkt den egna administrativa kapaciteten genom att anställa chefsadministratörer eller motsvarande. Syftet med detta är vanligen att säkerställa att tingsrätten effektivt kan genomföra sitt delegerade verksamhets- och budgetansvar. Det sker bl.a. genom att personal med särskild administrativ kompetens avlastar och ger stöd åt lagmannen och andra personer i den dömande verksamheten. En förstärkt administrativ funktion gör det således möjligt för domstolarna att på ett bättre sätt utveckla sina arbets- och ledningsformer.

Flera av de intervjuade pekar på att domstolsstorleken av flera skäl är viktig ur ett administrativt perspektiv. Det är svårare att bygga upp en kvalitativ administration vid mindre tingsrätter än vid större, eftersom det vid små tingsrätter finns en risk för att resurser måste tas från den dömande verksamheten. Små tingsrätter är också mer administrativt sårbara för personalfrånvaro eftersom det med få anställda är svårt att tillgodose vissa ekonomisk-administrativa legala krav. Erfarenhetsmässigt har dessutom mindre tingsrätter ofta svårt att rekrytera tillräckligt kvalificerad personal till administrativa tjänster eftersom arbetsuppgifterna vid mindre domstolar inte är lika attraktiva och inte ger de möjligheter till yrkesutveckling som andra arbetsgivare kan erbjuda.

8.3 Ledning och styrning av tingsrätterna

I handlingsplanen för reformeringen av domstolsväsendet⁵⁰ understryks att domstolschefen utöver ansvar för budget- och personalfrågor, även ansvarar för att utveckla arbetssätt och arbetsrutiner vid domstolen. Domstolschefen ska svara för planeringen av domstolens verksamhet och se till att personalen har den kompetens som krävs för att verksamheten ska kunna bedrivas på ett rättssäkert och effektivt sätt.

Statskontorets intervjuer visar att den utökade administrationen vid många tingsrätter har inneburit att lagmännen i högre grad kan ägna sig åt att utveckla sin roll som domstolschef och arbetsgivare. Man pekar på att sammanläggningarna därigenom (indirekt) bidrar till att domstolscheferna har kunnat ta ett större ansvar när det gäller domstolens ekonomi, personalsituation, arbetsformer m.m.

Dessutom innebär sammanläggningarna att antalet kvarvarande tingsrätter minskar, vilket får vissa konsekvenser för Domstolsverkets kontakter med tingsrätterna. Domstolverket är central förvaltningsmyndighet för bl.a. tingsrätterna. Det innebär att verket, med iakttagande av domstolarnas självständighet enligt regeringsformen och vad som följer av särskilda bestämmelser, i administrativt hänseende ska leda och samordna domstolarnas verksamhet samt se till att verksamheten bedrivs effektivt. Av våra intervjuer framgår att minskningen av antalet tingsrätter skapar bättre förutsättningar för Domstolsverket att bedriva ett utvecklingsarbete i dialog med ett färre antal domstolar. Detta ökar också förutsättningarna för att de uppställda målen för sammanläggningarna kan uppnås i större utsträckning. Genom sammanläggningarna får Domstolverket bättre möjligheter att föra en mer systematiskt och fördjupad verksamhetsdialog med enskilda tingsrätter.

---

⁵⁰ Skr. 1999/2000:106

9 Bedömningar och slutsatser

9.1 Ger större tingsrätter bättre verksamhet?

Statskontorets uppdrag består i att utvärdera hur de förändringar av tingsrättsorganisationen som genomförts under perioden 1999–2006 förhåller sig till de mål som har ställts upp för förändringarna. Utgångspunkten för sammanläggningarna av tingsrätter är att de ska skapa större domstolar med ökad judiciell och administrativ bärkraft. Denna ska i sin tur ge förutsättningar för en förbättrad domstolsverksamhet. Flera av målen och principerna är också formulerade på ett liknade sätt genom att de anger att sammanläggningarna ska *skapa förutsättningar* alternativt *öka möjligheterna* till förbättringar i olika avseenden.⁵¹ Enligt Statskontoret måste sammanläggningarna därför ses som en indirekt organisatorisk åtgärd som ska bana väg för att andra åtgärder ska få genomslag.

Det finns därmed två centrala frågor som måste belysas i Statskontorets utvärdering:

1. Har tingsrättssammanläggningarna skapat större domstolar med ökad judiciell och administrativ bärkraft?
2. Har tingsrätterna uppfyllt de uppställda målen för sammanläggningarna, dvs. har de tagit tillvara de möjligheter till verksamhetsförbättringar som en ökad judiciell och administrativ bärkraft ger?

När det gäller den första frågan visar Statskontorets utvärdering att tingsrätternas bärkraft har ökat i flera avseenden under perioden 1999–2006. Tingsrätternas målunderlag har nästan fördubblats när det gäller antalet inkomna mål per tingsrätt. Även antalet mål per domare har ökat markant. Tingsrätterna har även vuxit i storlek i fråga om genomsnittligt antal anställda. Vidare har antalet domare per tingsrätt ökat från knappt sju domare per tingsrätt år 1999 till i genomsnitt drygt 11 år 2007.

I det följande redovisar Statskontoret sina bedömningar av den andra centrala frågan om huruvida tingsrätterna har tagit tillvara de möjligheter till verksamhetsförbättringar som en ökad judiciell och administrativ bärkraft ger.

9.2 Tingsrätterna har utvecklat sin beredningsorganisation

Enligt Statskontoret har sammanläggningarna av tingsrätter bidragit till att uppnå målet om att stärka domstolarnas beredningsorganisation. Det är

---

⁵¹ Se regeringens skrivelse skr. 1999/2000:106

främst två faktorer som påverkar möjligheterna att åstadkomma en starkt beredningsorganisation. För det första bör verksamheten vara organiserad på ett sådant sätt att de totala resurserna vid domstolen kan användas på ett optimalt och effektivt sätt. Ett sätt att åstadkomma detta är att bryta upp den traditionella rotelindelningen och skapa utrymme för ett gemensamt ansvar för beredningen av mål och ärenden. För det andra bör en renodling av den dömande verksamheten eftersträvas. Detta kan åstadkommas bl.a. genom att vissa beredande och dömande uppgifter delegeras från ordinarie domare till annan personal vid domstolen.

Vår utvärdering visar att cirka 80 procent av de sammanlagda tingsrätterna i dag har en organisation som bygger på storrotlar eller rotelgrupper. Utöver detta planerar flera av de sammanlagda tingsrätter som i dag är organiserade utifrån traditionella rotlar att övergå till en annan typ av organisation. Vid flertalet av de sammanlagda tingsrätterna sker beredningen av mål och ärenden gemensamt för flera rotlar, i vissa fall inom ett gemensamt målkansli eller motsvarande. Detta kan jämföras med RRV:s granskning av sammanlagda tingsrätter år 2002 som visade att ungefär hälften av dessa tingsrätter hade förändrat sin beredningsorganisation och endast ett fåtal hade en organisation som byggde på storrotlar.

Sett till samtliga tingsrätter har huvuddelen, 38 tingsrätter, genomfört förändringar av sin inre organisation de senaste fem åren. I dag har endast ungefär en tredjedel av samtliga tingsrätter en organisation baserad på traditionell rotelindelning. Traditionell rotelindelning återfinns i högre grad bland mindre tingsrätter. Vidare har huvuddelen av tingsrätterna i dag en beredning som i någon bemärkelse är gemensam för flera rotlar.

För många typer av mål och ärenden är en betydande del av den dömande och beredande verksamheten delegerad från ordinarie domare till andra personalkategorier vid domstolen. Som exempel kan nämnas att för måltypen övriga brottmål handläggs i genomsnitt nästan 80 procent av de beredande uppgifterna av annan personal än ordinarie domare. Det finns dock inget samband mellan sammanlagda tingsrätter och en ökad benägenhet att delegera uppgifter. Det är inte heller någon skillnad mellan stora och små tingsrätter beträffande benägenheten att delegera arbetsuppgifter.

För vissa måltyper finns dock betydande skillnader mellan enskilda tingsrätter beträffande i vilken grad uppgifter delegeras. Enligt Statskontoret kan detta tolkas som att det vid flera tingsrätter finns ett utrymme för att delegera uppgifter som inte utnyttjas fullt ut.

Flera av de sammanlagda tingsrätter vi besökt bedömer att utvecklingen av den inre organisationen har skapat möjligheter att använda de totala resurserna på ett mer flexibelt sätt samt att ett gemensamt ansvar för beredningsprocessen har utvecklats.

9.3 Större tingsrätter specialiserar sig

För att kunna specialisera den dömande verksamheten vid en domstol krävs ett visst målunderlag. Sammanläggningar av tingsrätter innebär per automatik att de tingsrätter som har varit föremål för sammanläggningar har erhållit ett större målunderlag, vilket har skapat bättre förutsättningar för att specialisera den dömande verksamheten.

Vi kan också konstatera att merparten av de sammanlagda tingsrätterna i dag har någon form av specialisering av dömandet. De rättsområden inom vilka flest domstolar har specialiserat sig är konkurser, ekobrott samt ungdoms- och familjemål. Vidare anger ytterligare ett antal sammanlagda tingsrätter att det finns ett behov av att ytterligare specialisera verksamheten. Detta kan jämföras med RRV:s utvärdering 2002 då endast 2 av 12 tingsrätter angav att de hade ett tillräckligt underlag för att genomföra någon specialisering av verksamheten.

Sambandet mellan en tingsrätts målunderlag och förekomsten av specialisering är starkt. Sett till samtliga tingsrätter visar det sig att 25 av de 28 tingsrätter som har ett målunderlag som överstiger 2500 mål har någon form av specialisering. Av de minsta tingsrätterna, dvs. de som har ett målunderlag som understiger 1 500 mål, har en tredjedel någon form av specialisering.

Av våra intervjuer framträder en något splittrad bild hos domarna vad gäller synen på behovet av specialisering. Många domare hävdar att det finns mycket att vinna på en specialisering av verksamheten och att en ökad komplexitet i dömandet sannolikt kommer att ställa ökade krav på specialkunskaper. Samtidigt anser flera andra domare att det finns ett värde i att en domare behärskar många eller samtliga typer av mål och att de därigenom håller sig uppdaterade om gällande rättsordning.

Bland de fördelar med specialisering som lyfts fram av de intervjuade kan nämnas att omloppstiden för målen blir kortare, bl.a. genom att inläsningstiden minskar och att detta leder till en ökad effektivitet. Vidare påtalas värdet av att samla och utveckla specialkunskaper inom domstolen. En specialiserad domare kan också ha en stödjande roll gentemot andra domare.

Bland de nackdelar som framkommer vid våra intervjuer kan nämnas en risk för att rättsbildningen inom ett visst område styrs av alltför få personer. Det kan också finnas en risk för att vissa domare "låser in sig" på vissa områden och inte är intresserade av att ta andra typer av mål. Detta kan dock undvikas genom att tillse att specialiserade domare endast fördelar viss tid på sina specialmål och att övrig tid läggs på andra typer av mål.

I den utvärdering av tingsrättsorganisationen som genomfördes 2003 påtalades behovet av att närmare kartlägga och analysera inom vilka rättsområden

det finns behov av specialisering.⁵² Statskontoret delar denna bedömning och anser att en sådan analys bör kopplas till Domstolsverkets roll och behovet av skräddarsydda utbildningar inom de rättsområden som kan bli föremål för specialisering.

Statskontorets bedömning är att således att sammanläggningarna av tingsrätter har skapat förutsättningar för att utveckla en specialisering av den dömande verksamheten. Vi bedömer också att tingsrätterna har kommit olika långt i detta avseende. Några tingsrätter har i grunden organiserat verksamheten utifrån en enhetsindelning som bygger på en specialisering på olika rättsområden medan specialisering för andra tingsrätter snarast är ett uttryck för att ett mindre antal mål fördelas på särskilda domare.

9.4 Sammanläggningar möjliggör mer kompetensutveckling

Inslaget av kompetensutveckling vid tingsrätterna har ökat under de senaste fem åren. Samtliga tingsrätter har erhållit kompetensutveckling för både domare och domstolssekreterare. Merparten av tingsrätterna anser också att det finns ett behov av att påbörja eller utöka inslaget av kompetensutveckling i framtiden. Detta inte minst mot bakgrund av den verksamhetsutveckling som pågår vid tingsrätterna.

Vi kan också konstatera att Domstolsverket har en framträdande roll när det gäller kompetensutveckling vid tingsrätterna. Många domare deltar i verkets olika utbildningar. För sekreterares möjlighet att involveras i beredningsarbetet spelar Domstolsverkets utbildningar för beredningssekreterare en viktig roll. Även andra utbildningsanordnare anlitas dock. Vidare sker en typ av kompetensutveckling på sina håll i nätverk på regional och lokal nivå.

Vid många tingsrätter pågår för närvarande ett arbete med att ta fram s.k. kompetensanalyser. För dessa tingsrätter kommer det närmare behovet av kompetensutveckling att kunna utläsas ur dessa analyser.

Statskontorets övergripande bedömning är att förutsättningarna för kompetensutveckling är kopplade till utvecklingen av tingsrätternas inre organisation snarare än deras storlek i sig. Vår bedömning, som understryks av våra intervjuer, är att möjligheterna för tingsrätterna att avsätta tid till kompetensutveckling underlättas om rotelsystemet bryts upp och beredningen sker gemensamt för flera rotlar. Detta genom att ett mer flexibelt användande av resurserna möjliggörs vilket i sin tur skapar bättre möjligheter att ”täcka upp” för personal som deltar i utbildningar.

---

⁵² SOU 2003:5

9.5 Rekrytering – geografiskt läge viktigare än storlek

Ett uttalat mål är att morgondagens domstolar ska ha möjlighet att rekrytera kvalificerade domare och andra medarbetare i hela landet. Statskontorets enkätundersökning visar att flertalet tingsrätter anser att deras möjligheter att rekrytera personal inte har påverkats under de senaste fem åren. Emellertid anser många av de mindre tingsrätterna att de har fått det svårare att rekrytera domare. Omvänt upplever flera av de större tingsrätterna att de har fått något bättre möjligheter att rekrytera domstolssekreterare.

Enligt Statskontoret har de genomförda sammanläggningarna ännu så länge haft en relativt begränsad inverkan på tingsrätternas möjligheter att rekrytera personal. Det geografiska läget, och särskilt närheten till någon av storstäderna, framstår enligt Statskontoret som en viktigare faktor för tingsrätternas rekryteringsmöjligheter.

Det måste dock understrykas att domstolens storlek ändå är av viss betydelse ur ett rekryteringsperspektiv. Sammanläggningarna ökar tingsrätternas judiciella och administrativa bärkraft, vilket ger tingsrätterna bättre förutsättningar för att med bl.a. nya beredningssätt och ökad kompetensutveckling skapa en god arbetsmiljö och utvecklingsmöjligheter för de anställda. På mindre och mellanstora orter utanför storstäderna är det en omständighet som kan bidra till att öka en domstols attraktionskraft som arbetsplats. Enligt Statskontoret har sammanläggningarna därför underlättat rekryteringen av tingsrättspersonal eller åtminstone inte försvårat den. Utan sammanläggningarna hade det funnits kvar ett stort antal mindre tingsrätter på landsorten som sannolikt hade varit mindre attraktiva arbetsplatser än de sammanlagda tingsrätter som finns i dag.

Statskontoret vill även peka på att domstolsstorleken kan få ökad betydelse för tingsrätternas rekrytering under de kommande åren. Flera tingsrätter lyfter fram att de skulle vilja rekrytera en beredningsjurist för en längre period, eftersom detta skulle kunna bidra till en mer effektiv beredning. Endast en mindre andel av samtliga tingsrätter har tillgång till en beredningsjurist. Beredningsjurister har visat sig svåra att rekrytera, särskilt utanför storstäderna. Ett sätt att öka möjligheterna att rekrytera beredningsjurister är enligt Statskontoret att skapa tydligare karriärvägar för denna personalkategori. Vidare bör tjänsten som beredningsjurist göras mer attraktiv, t.ex. genom att i arbetsbeskrivningar tydliggöra arbetsuppgifterna och därvid tillse att de är tillräckligt kvalificerade och innefattar både beredande och dömande uppgifter.

En ökad geografisk samordning är enligt Statskontoret betydelsefull ur ett rekryteringsperspektiv eftersom det ofta innebär att regionala rättscentra, där fler myndigheter är lokaliserade på samma ort, skapas. Detta skapar i sin tur

fler alternativa arbetsplatser, ökat personalrörlighet och större rekryteringsunderlag.

9.6 Ökad geografisk samordning

När det gäller brottmål är målet att förbättra tingsrätternas geografiska samordning med rättsväsendets övriga myndigheter, framförallt med åklagarnas organisation. Statskontoret konstaterar att möjligheterna till geografisk samordning utgår från att respektive myndighet på olika sätt beslutar om sin egen organisation. Även om myndigheterna formellt sett ska samråda med varandra finns det en risk för att de utformar sin organisation enbart utifrån de egna kraven och behoven.

Statskontorets utvärdering visar att den geografiska samordningen under perioden 1999–2006 har ökat i flera avseenden. Varje häkte och åklagarkammare arbetar nu mot färre antal tingsrätter, vilket generellt sett minskar behovet av transporter och resor. Dessutom var domstol, åklagare och häkte samlokaliserade på fler orter under år 2006 än de var år 1999. Den ökade geografiska samordningen är i första hand ett resultat av att tingsrättssammanslagningarna har medfört en koncentration av tingsställen till färre platser.

Den geografiska samordningen underlättas också av att de tingsrätter som använder flerortsmodellen förlägger häktesförhandlingarna på sin sätesort där inte sällan åklagarkammare och häkte också är lokaliserade. Statskontorets enkätundersökning visar även att en klar majoritet av tingsrätterna uppger att deras geografiska samordning med övriga myndigheter inom rättsväsendet har förbättrats eller har varit oförändrad under de fem senaste åren.

Samordningsvinsterna med geografisk samordning består vanligen i att åklagare och kriminalvård får kortare resväg och minskade transportkostnader. Enligt Statskontoret måste dock den geografiska samordningen betraktas som en del av den samlade samordningen mellan rättsväsendets myndigheter. Ett mål för rättsväsendet är att få till stånd en väl fungerande samverkan mellan aktörerna inom rättskedjan. För det krävs att styrningen av myndigheternas verksamhet inte enbart utgår från den egna verksamhetens behov utan att även att rättskedjeperspektivet beaktas. Ett led i en sådan inriktning bör enligt Statskontoret vara att vidareutveckla det arbete som pågår inom ramen för Rättsväsendets informationsförsörjning (RIF). RIF syftar till att skapa ett elektroniskt flöde genom brottmålsprocessen i domstolarna, vilket sin tur förväntas bidra till en effektiv informationsström genom hela rättskedjan. Statskontoret vill även peka på att frågan om geografisk samordning indirekt relaterar till riksdagens beslut om förändringar av det processuella regelverket för att modernisera processen i allmän dom-

stol. Förändringarna består bl.a. av att bättre utnyttja moderna teknik i domstolarna, t.ex. genom att permanenta och utveckla försöksverksamheten med videokonferens.

9.7 Sammanlagda tingsrätter med bibehållen tillgänglighet

Tingsrätternas tillgänglighet handlar dels om att de flesta medborgare ska ha ett rimligt avstånd till domstolarna, dels om att domstolarnas verksamhet ska ha en lokal förankring. Statskontorets beräkningar visar att de 28 tingsrättssammanläggningar som har genomfört under perioden 1999–2006 innebär att de kommunala huvudorter som ingår i aktuella domsagor har fått ett längre genomsnittligt vägvstånd till närmaste tingsställe. Det rör sig dock om en förhållandevis begränsad avståndsökning på i genomsnitt 13,9 km när det gäller brottmål. Den begränsade avståndsökningen förklaras delvis av att vissa av de sammanlagda tingsrätterna tillämpar flerortsmodellen med flera tingsställen inom sina geografiska ansvarsområden.

Enligt Statskontoret betyder tingsrättssammanläggningarna att fler parter och vittnen har fått ett visst längre vägvstånd till sina respektive tingsrätter. Mellan berörda kommunala huvudorter och tingsrätter finns det (som regel) tillgång till allmänna kommunikationer. Enligt Statskontoret borde det i så gott som inget fall krävas att parter och/eller vittnen tvingas övernatta på annan ort än hemorten för att delta i tingsrättsförhandling pga. längre resväg i kombination med bristande kommunikationer.

Det utökade vägvståndet påverkar i högre grad nämndemännen eftersom de deltar i tingsrättsförhandlingar oftare än parter och vittnen. Som angivits rör det sig dock om en begränsad avståndsökning. Statskontoret har inte kunnat finna några belägg för att tingsrättssammanläggningarna i sig skulle ha påverkat sammansättningen av nämndemän vad gäller ålder, kön och etnisk bakgrund.

Statskontorets utvärdering visar att tingsrättssammanläggningarna sannolikt har påverkat den lokala förekomsten av advokatbyråer. Den lokala närvaron av advokater kan dock förklaras av ett flertal faktorer. Antalet advokatbyråer tenderar att minska på orter som har mist en tingsrätt och öka på orter som blivit huvudsäte för sammanlagda tingsrätter. För den enskildes rätts-säkerhet framstår dock de observerade förändringarna vara av mindre vikt, eftersom det finns tillgång till advokatbyråer i samtliga domsagor.

Statskontorets enkätundersökning visar att de flesta tingsrätter anser att det geografiska avståndet är ganska oproblematiskt för dem själva. Endast knappt 20 procent av de kvarvarande tingsrätterna anser att tillgängligheten för parter och vittnen har försämrats. En klar majoritet av tingsrätterna upp-

ger således att tillgängligheten har förbättrats eller har varit oförändrad de fem senaste åren. Merparten av tingsrätterna anser även att tillgängligheten för såväl nämndemän som advokater har förbättrats eller har varit oförändrad de senaste fem åren.

Statskontorets bedömning är att de aktuella sammanläggningarna har kunnat genomföras med i stort sett bibehållen tillgänglighet till domstolarna. Statskontoret grundar sin bedömning på det faktum att avståndet mellan merparten av berörda kommunala centralorter och närmaste tingsställe är oförändrat eller har ökat endast i begränsad utsträckning i och med sammanläggningarna. De flesta medborgare har aldrig eller endast någon gång under sitt liv kontakt med en tingsrätt. I de berörda individernas livssituation kan en sådan kontakt dock vara en omskakande upplevelse. Enligt Statskontoret är det därför angeläget att tillgängliga medel används för att säkerställa en domstolsverksamhet som är rättssäker och effektiv samt erbjuder ett gott bemötande med en hög fysisk säkerhet. I ett sådant perspektiv framstår det geografiska vägavståndet till tingsrätternas fortfarande som rimligt och tingsrätternas lokala förankring som tillfredställande.

Statskontoret vill också peka på att tingsrätternas tillgänglighet inte enbart är geografisk betingad. Att tingsrätterna ska vara nåbara kommer i framtiden i allt mindre grad att förutsätta en fysisk närvaro. Enligt Statskontoret bör arbetet med att utveckla ljud- och bildtekniken i domstolsförhandlingar därför fortsätta.

9.8 Flerortsmodellen – nackdelarna överväger i praktiken

Enligt regeringens uppdrag ska Statskontoret bedöma skillnader i måluppfyllelse mellan tingsrätter som har en respektive två eller flera kansliorter. Statskontoret har valt att vidga denna fråga till att även inkludera ytterligare tingsställen.

Statskontoret konstaterar att flerortsmodellen har sin grund i behovet av särskilda organisatoriska lösningar i områden med stora geografiska avstånd. Dessa lösningar innebär att dömandet behålls vid mer än en ort när tingsrätternas domkretsar görs större. Flerortsmodellen kan dock även användas när dömande av andra skäl behöver behållas på en ort. Den utvärdering av tingsrättsorganisationen som genomfördes 2003 bedömde att flerortsmodellen inte alls bör användas.⁵³ Skälet var att modellen leder till alltför stora problem i fråga om ledning och administration samt till ökade kostnader. Enligt utvärderingen motverkar flerortsmodellen uppfyllandet av de mål som ställts upp för sammanläggningar av tingsrätter. Mot bakgrund av de

---

⁵³ SOU 2003:5

slutsatser som gjordes i utvärderingen bedömde den dåvarande regeringen att flerortsmodellen endast bör användas där det är särskilt påkallat i det enskilda fallet eller där det finns regionalpolitiska, arbetsmarknadspolitiska eller andra liknande skäl. När det gäller de tingsrätter som redan har flera kansliorter (tingsställen) bedömde regeringen att verksamheten måste få prövas ytterligare en längre tid innan ett ställningstagande till flerortsmodellens fortlevnad kan göras.⁵⁴

Statskontorets utvärdering bekräftar de iakttagelser som den nämnda utvärderingen gjorde 2003 beträffande flerortsmodellen. Statskontoret har endast kunnat se en fördel med flerortsmodellen i förhållande till de mål som ställts upp för sammanläggningarna. Flera tingsställen förkortar det geografiska vägvståndet, vilket innebär att modellen bidrar till att uppfylla målet om bibehållen tillgänglighet.

Enligt Statskontoret har flerortsmodellen dock en direkt och indirekt negativ inverkan på måloppfyllelsen i fråga om de övriga målen för sammanläggningarna. Flera verksamhetsorter gör det svårare att fördela resurser och arbetsuppgifter vid tingsrätten. Detta leder inte sällan till en mindre effektiv handläggning och en ojämn arbetsbelastning. Det är vidare svårare att åstadkomma en ändamålsenlig fördelning av mål. Flera kansliorter skapar också administrativa merkostnader till följd av bl.a. regelbundna resor mellan aktuella orter. Vidare blir lokalkostnaderna högre. Därtill blir verksamhetsorter med en liten personalstyrka sårbar för oplanerad personalfrånvaro. Även andra myndigheter inom rättsväsendet drabbas eftersom möjligheterna till samlokalisering till en ort omöjliggörs. Åklagare, häktespersonal och inte sällan poliser tvingas i stället att göra fler resor i samband med brottmålsförhandlingar på andra orter. Vid ytterligare tingsställen, till vilka det är längre vägvstånd, är det dessutom ofta svårare och mer kostsamt att upprätthålla en tillfredställande säkerhetsnivå.

Ett exempel på en tingsrätt med flera kansliorter är Västmanlands tingsrätt som bildades genom en sammanläggning år 2001. En översyn av tingsrättens organisation år 2004 visade att en rad olika problem kunnat konstateras under de år som flerortsmodellen har tillämpats.⁵⁵ Verksamheten är svår att överblicka och kontrollera. Ansträngningarna med att fördela arbetet rättvist skapar mycket administrativt merarbete. Genom att verksamheten inte är koncentrerad till en ort kan domstolen inte heller ta tillvara möjligheten att skapa effektivare arbets- och beredningsformer. En ytterligare nackdel är den bristande säkerheten vid tingsrättens samtliga kansliorter. Dessutom begränsar tingsrättens alltför små enheter, med endast ett fåtal anställda på varje ort, möjligheterna att skapa en attraktiv arbetsplats, samt intellektuell

---

⁵⁴ Skr. 2002/03:126

⁵⁵ Domstolsverkets rapport 2004-04-19

stimulans och erfarenhetsutbyte mellan kollegor. Små enheter med lägre attraktionsvärde gör det också svårare att rekrytera personal.

De omfattande nackdelarna har gjort att flerortsmodellen har kommit att tillämpas i allt mindre utsträckning. I praktiken har tillämpningen av den formella flerortsmodellen nästan halverats till sin omfattning. Den minskade användningen är en följd av såväl regeringens beslut som enskilda tingsrätters åtgärder. Fem kansliorter har avvecklats eller varit föremål för en kraftig reducering av verksamhetens omfattning. Därutöver har berörda tingsrätter avvecklat mer än var tredje av sina ytterligare tingsställen. Statskontorets slutsats är mot denna bakgrund att flerortsmodellen inte har varit särskilt ändamålsenlig och att den är på väg att bli överspelad.

9.9 Potential för bättre domstolsverksamhet

Sammantaget visar Statskontorets utvärdering att vissa mål för tingsrättsammanslagningarna är uppfyllda i större utsträckning än andra mål. Sett över tid tenderar måluppfyllelsen att successivt ha ökat. Jämfört med tidigare utvärderingar visar Statskontorets utvärdering att en högre andel sammanlagda domstolar arbetar med att utveckla sin inre organisation och införa olika typer av specialisering i sina verksamheter. Även den geografiska samordningen med andra rättsmyndigheter har ökat, vilket till stor del beror på att en reducering och koncentration av antalet tingsställen. När det gäller målen för kompetensutveckling och rekrytering så har sammanläggningarna haft en viss indirekt betydelse, även om måluppfyllelse är svagare för dessa mål.

Statskontoret kan också konstatera att graden av måluppfyllelse varierar mellan olika tingsrätter. Det betyder således att det generellt sett finns utrymme för tingsrätterna att i ökad utsträckning ta tillvara de möjligheter till verksamhetsförbättringar som sammanläggningar skapar. I sammanhanget bör det påpekas att tingsrätternas administrativa kapacitet och ledningsförmåga har ökat. Det förbättrar domstolarnas egna möjligheter att bl.a. förstärka sin beredningsorganisation och att öka specialiseringen i den dömande verksamheten. Att det är tingsrätterna som bör utnyttja denna förbättringspotential ligger också i linje med principen om att domstolarna själva i allt större utsträckning ska avgöra hur det inre arbetet i domstolen ska organiseras.⁵⁶ Statskontoret kan också konstatera att sammanläggningarna har gett Domstolverket bättre förutsättningar att bedriva ett effektivt utvecklingsarbete som riktar sig till ett färre antal kvarvarande tingsrätter.

Inom ramen för uppdraget vill Statskontoret även peka på vikten av att tingsrätternas uppfyllelse av uppställda sammanläggningsmål också i för-

---

⁵⁶ Se bl.a. prop. 2006/2007:1

längningen leder till reella förbättringar när det gäller effektivitet och kvalitet i rättskipningen. Erfarenheter visar dock att det har varit svårt att finna generella förklaringar till varför vissa tingsrätter bedriver en mer effektiv verksamhet än andra tingsrätter. Enligt Statskontoret finns det därför anledning för regeringen att i ökad utsträckning följa upp och låta utvärdera verksamhetens effektivitet vid enskilda tingsrätter. En sådan utvärderingsinriktning understryks även av att tingsrätternas genomsnittliga storlek successivt ökar och att de ska ha ett fortsatt ansvar för att bedriva och utveckla sin egen verksamhet och organisation.

Regeringens beslut

Regeringsbeslut 21

2006-12-21

Ju2006/10464/DOM

Justitiedepartementet

Till avd.....	/
Kontakt med.....	
Beslut.....	GP
Datum.....	15.07
Sign.....	[Signature]

Statskontoret

Box 8110

104 20 STOCKHOLM

STATSKONTORET	
Registrator	
Ink.	2007-01-11
Dnr.	2007/6-5

Uppdrag att utvärdera genomförda förändringar av tingsrättsorganisationen**Regeringens beslut**

Regeringen ger Statskontoret i uppdrag att utvärdera hur de förändringar av tingsrättsorganisationen som genomförts under åren 1999-2006 förhåller sig till de mål som ställts upp för förändringarna.

I uppdraget ingår att bedöma eventuella skillnader i måluppfyllelse mellan tingsrätter som har en respektive två eller flera kansliorter.

Uppdraget skall redovisas till regeringen (Justitiedepartementet) senast den 30 juni 2007.

Domstolsverket skall bistå Statskontoret med de uppgifter som behövs för uppdragets genomförande.

Statskontoret beviljas ett bidrag om högst 400 000 kr för att täcka rese- och konsultkostnader i samband med uppdraget. Regeringskansliet (Justitiedepartementet) skall, efter rekvisition från Statskontoret, betala ut medlen när uppdraget har slutförts och nedlagda kostnader redovisats.

Ärendet*Bakgrund*

Under ett antal år har ett omfattande förändringsarbete bedrivits inom domstolsväsendet, bl.a. när det gäller tingsrättsorganisationen. Det övergripande syftet har varit att säkerställa att mål och ärenden avgörs med högt ställda krav på rättssäkerhet och effektivitet.

De mål som ställdes upp för arbetet med att förändra tingsrättsorganisationen var att – med bibehållen tillgänglighet – skapa möjligheter för en stärkt beredningsorganisation, säkerställa möjligheterna att rekrytera personal, skapa förutsättningar för återkommande

Postadress
103 33 Stockholm

Telefonväxel
08-405 10 00

E-post: registrator@justice.ministry.se

Besöksadress
Rosenbad 4

Telefax
08-20 27 34

Telex
178 20 PREMIER S

kompetensutveckling, öka möjligheterna till specialisering samt förbättra den geografiska samordningen med rättsväsendets övriga myndigheter.

Översynen av tingsrättsorganisationen har skett stegvis region för region. Arbetet har normalt bedrivits på så sätt att Domstolsverket har utrett tingsrättsorganisationen i en viss region. Därefter har Domstolsverket remitterat utredningen till berörda myndigheter och organisationer. När remissbehandlingen avslutats har Domstolsverket gett in utredningen, remissyttrandena och verkets förslag till regeringen. Efter beredning inom Regeringskansliet har regeringen anmält sitt ställningstagande till riksdagen. Sedan riksdagen ställt sig bakom regeringens bedömning har regeringen gett Domstolsverket och berörd lagman i uppdrag att genomföra sammanläggningen. Efter genomförd sammanläggning har en slutrapport upprättats och getts in till Justitiedepartementet.

Tidigare utvärderingar

Regeringen gav i december 2001 Riksrevisionsverket i uppdrag att granska om de förändringar av tingsrättsorganisationen som genomförts under åren 1999–2001 skapat större förutsättningar för att uppnå de mål som regeringen ställt upp för arbetet med att reformera tingsrättsorganisationen. Riksrevisionsverkets uppdrag omfattade vidare att analysera vilka konsekvenser i övrigt som de genomförda förändringarna medfört vad gäller verksamhetens effektivitet. I uppdraget ingick även att belysa konsekvenserna av de olika organisatoriska lösningar som valts.

Riksrevisionsverket redovisade sitt uppdrag till regeringen den 31 maj 2002 i rapporten Tingsrätter i förändring, Granskning av tolv sammanlagda tingsrätter 1999-2001 (RRV 2002:9).

Regeringen gav därefter en särskild utredare, generaldirektören Anders Eriksson, i uppdrag att genomföra en utvärdering av de förändringar av tingsrättsorganisationen som genomförts under åren 1999-2001. Utredningen biträdades, förutom av ett antal experter, av en referensgrupp bestående av representanter för riksdagspartierna. Utredningen antog namnet Utredningen om utvärdering av vissa förändringar i tingsrättsorganisationen (Ju 2002:11).

Utredningens uppdrag var att – med utgångspunkt från Riksrevisionsverkets granskning – bedöma hur de genomförda förändringarna förhöll sig till de mål som regeringen hade ställt upp för arbetet med att reformera tingsrättsorganisationen. Uppdraget innefattade också att granska planeringen och genomförandet av förändringarna av tingsrättsorganisationen samt att bedöma lämpligheten av att genomföra förändringarna stegvis region för region.

Uppdraget redovisades den 31 januari 2003 genom överlämnandet av betänkandet Förändringar i tingsrättsorganisationen – en utvärdering av sammanläggningar av tingsrätter 1999-2001 (SOU 2003:5).

Utredningens slutsats var att även om de mål som regeringen hade ställt upp för de berörda sammanläggningarna då endast delvis hade uppnåtts borde arbetet med att skapa större och mindre sårbara tingsrätter fortsätta.

Genomförda sammanläggningar

Sedan år 1999 har 28 sammanläggningar av tingsrätter genomförts. Antalet tingsrätter har därigenom minskat från 96 till 55. Förändringar är beslutade som, när de är genomförda, innebär att antalet tingsrätter kommer att uppgå till 52.

Av de förändringar som beslutats kvarstår genomförandet av förändringar av tingsrättsorganisationen i Stockholms län och sammanläggningen av Mölndals och Göteborgs tingsrätter. Dessa organisationsförändringar omfattas inte av uppdraget.

Domstolsverket har gett in förslag till ytterligare förändringar till regeringen. Dessa förslag bereds för närvarande inom Justitiedepartementet.

Skälen för regeringens beslut

Regeringen har i budgetpropositionen för 2007 (prop. 2006/07:1 utg.omr. 4 s. 29) uttalat att domstolsorganisationen bör utvecklas vidare i takt med att kraven från samhället ökar, att regeringen kommer att initiera en utvärdering av de senaste årens organisationsförändringar och att ställning därefter kommer att tas till den framtida domstolsorganisationen.

Mot denna bakgrund finns det anledning att nu utvärdera de förändringar av tingsrättsorganisationen som genomförts under åren 1999–2006. Statskontoret bör ges i uppdrag att genomföra en sådan utvärdering.

På regeringens vägnar

Beatrice Ask

Martin Persson

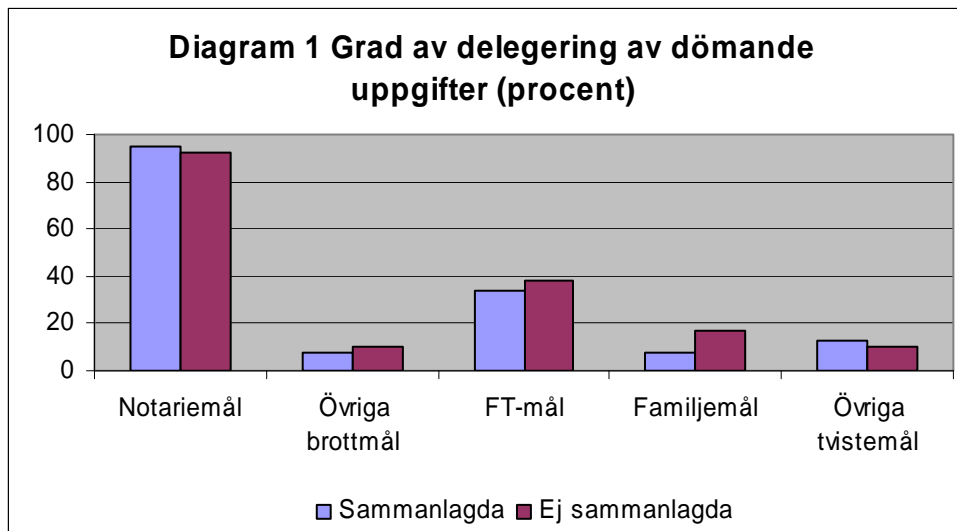
4

Kopia till

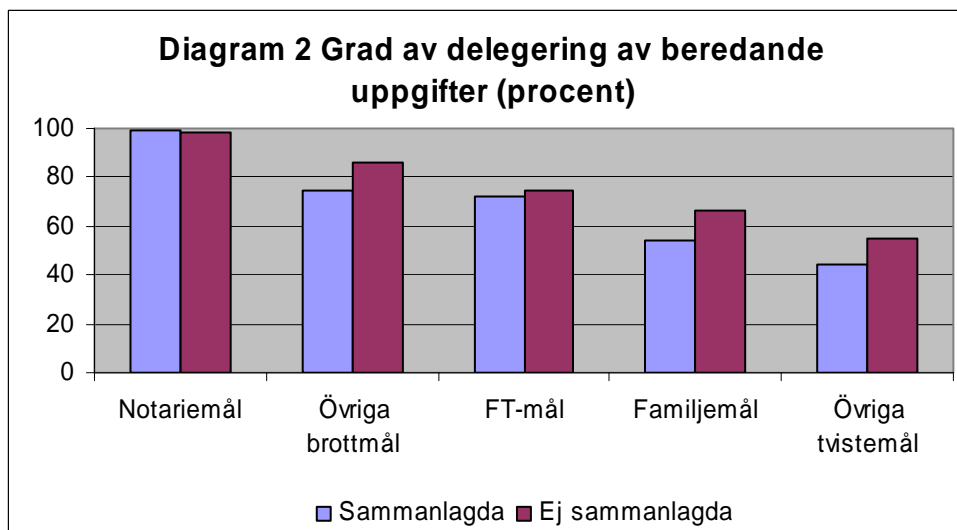
Finansdepartementet/F
Domstolsverket

Delegeringsgrad och spridningsmått

I nedanstående två diagram redovisas den genomsnittliga delegeringsgraden för olika måltyper. Diagram 1 avser den dömande verksamheten och diagram 2 den beredande verksamheten. I båda diagrammen är delegeringsgraden framräknad för sammanlagda respektive inte sammanlagda tingsrätter.

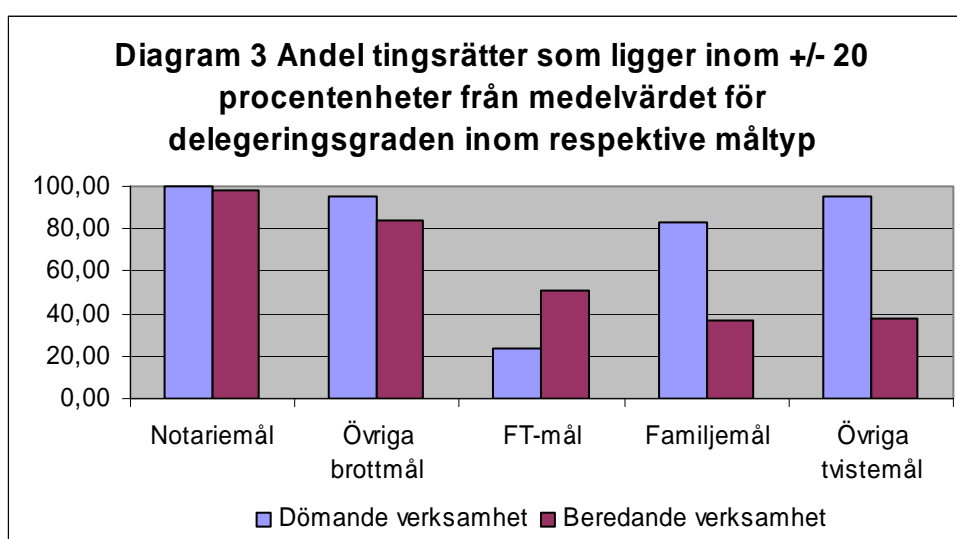
Källa: Statskontorets enkät

Källa: Statskontorets enkät

Diagram 1 och 2 visar medelvärdet för samtliga tingsrätters delegeringsgrad. Eftersom staplarna för notariemål uppgår till nästan 100 procent, kan

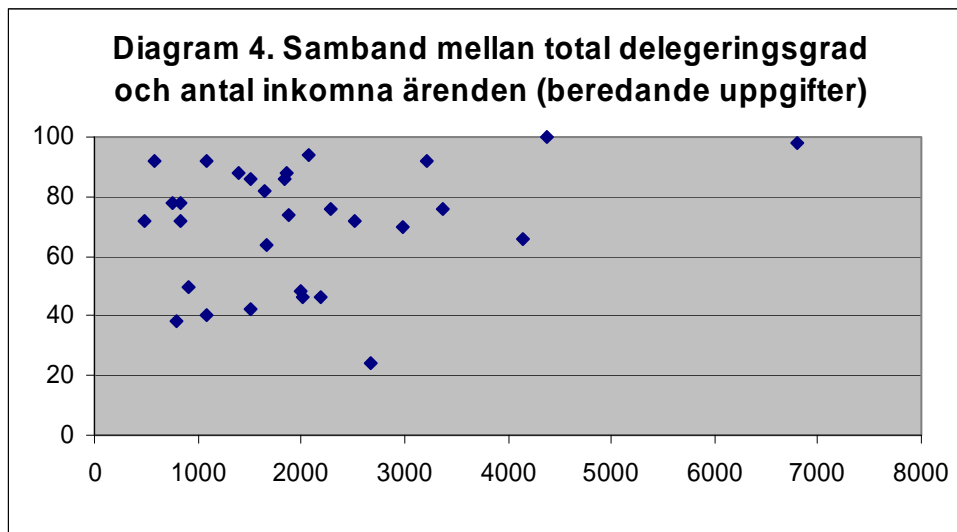
vi dra slutsatsen att nästan samtliga tingsrätter delegerar nästan alla sina notariemål för såväl den beredande som den dömande verksamheten. Men när det gäller de övriga målen säger det redovisade medelvärdet ingenting om skillnader mellan enskilda tingsrätter när det gäller delegering av mål från domare till övriga personalkategorier. För att kunna undersöka detta har vi konstruerat ett spridningsmått. I diagram 3 framgår hur stor andel av samtliga tingsrätter som ligger +/- 20 procentenheter från medelvärdet för delegeringsgraden för respektive måltyp. (Exempel: Medelvärdet för delegeringsgraden förenklade tvistemål inom den beredande verksamheten är cirka 70 procent (se diagram 2). I diagram 3 nedan återges således hur stor andel av tingsrätterna som har en delegeringsgrad mellan ca 50–90 procent i den beredande verksamheten för förenklade tvistemål.

Källa: Statskontorets enkät

Diagram 3 säger, till skillnad från de tidigare diagrammen, således ingenting om delegeringsgraden. Istället visar det hur likformiga tingsrätterna är när det gäller delegeringen av olika mål. Låga staplar innebär att många tingsrätter inte återfinns nära medelvärdet för delegeringsgraden för respektive måltyp. Detta innebär i sin tur att det finns stora skillnader mellan olika tingsrätter. Som framgår av diagrammet gäller detta förhållande för FT-mål för dömande verksamhet samt för FT-mål, familjemål och övriga tvistemål när det gäller den beredande verksamheten.

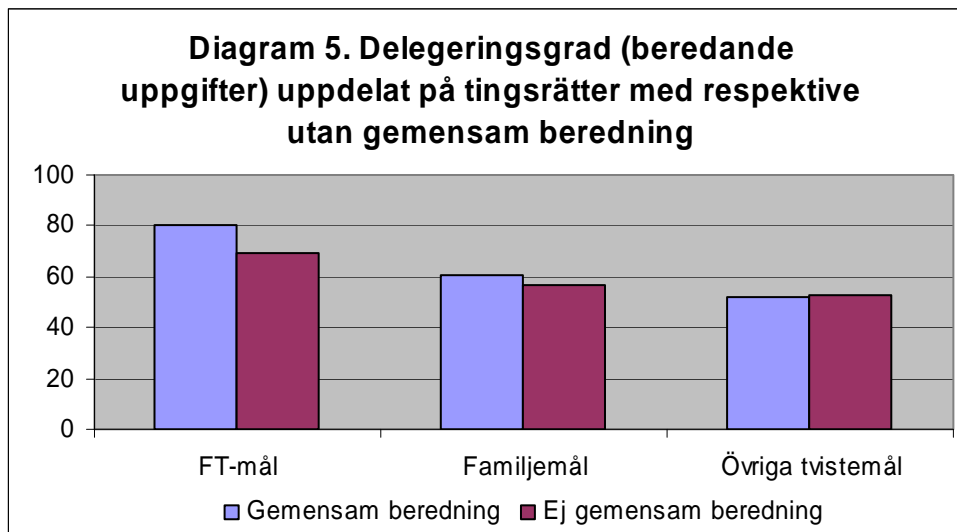
En fråga som infinner sig med anledning av det ovanstående är vad skillnaderna i delegeringsgrad mellan olika tingsrätter kan bero på. I diagram 4 har vi undersökt om delegeringsgraden har något samband med tingsrätternas storlek. Vi har här räknat ut en total delegeringsgrad för FT-mål, familjemål och övriga tvistemål i den beredande verksamheten för respektive tingsrätt. I diagrammet framgår sambandet mellan denna delegeringsgrad och hur många inkomna ärenden respektive tingsrätt har.

Källa: Statskontorets enkät

Diagrammet visar att det inte finns något (starkt) samband mellan tingsrätternas storlek och benägenheten att delegera uppgifter från ordinarie domare till övriga personalkategorier.

Som framgick av diagram 3 är det framförallt i beredningen av tre måltyper (förenklade tvistemål, familjemål och övriga tvistemål) som delegeringsgraden mellan tingsrätterna skiljer sig åt. Det tyder i sin tur på att det är inom dessa mål som skillnader mellan tingsrätterna i övrigt också kan tänkas påverka i vilket utsträckning man delegerar uppgifter. En fråga av intresse i detta sammanhang är om typen av beredningsorganisation har betydelse för benägenheten att delegera uppgifter från ordinarie domare till andra personalkategorier. Diagram 5 visar att det finns ett svagt samband för förenklade tvistemål. I övrigt föreligger inget tydligt samband mellan typ av beredningsorganisation och grad av delegering.

Källa: Statskontorets enkät

(Analysen bygger på de 40 tingsrätter som besvarat frågan om delegering fullständigt. Av dessa tingsrätter har 30 en beredning som är gemensam för flera rotlar).

Bilaga 3

Delegering av arbetsuppgifter fördelat på måltyp och personkategori

Fördelning av uppgifter på måltyp och personkategori. Dömande och beredande uppgifter. Procentuell fördelning⁵⁷.

Dömande uppgifter		Summakontroll
17: Notariemål/Domare	6,53	
18: Notariemål/Beredningsjurister	2,24	
19: Notariemål/Notarier	91,22	100,00
21: Övriga brottmål /Domare	91,09	
22: Övriga brottmål /Beredningsjurister	0,43	
23: Övriga brottmål /Notarier	8,48	100,00
25: FT-mål/Domare	63,95	
26: FT-mål/Beredningsjurister	5,35	
27: FT-mål/Notarier	30,70	100,00
29: Familjemål/Domare	87,02	
30: Familjemål/Beredningsjurister	1,06	
31: Familjemål/Notarier	11,91	100,00
33: Övriga tvistemål/Domare	88,72	
34: Övriga tvistemål/Beredningsjurister	1,28	
35: Övriga tvistemål/Notarier	10,00	100,00
Beredande uppgifter		
39: Notariemål/Domare	1,67	
40: Notariemål/Beredningsjurister	1,25	
41: Notariemål/Notarier	39,17	
42: Notariemål/Domstolssekreterare	57,92	100,00
44: Övriga brottmål /Domare	19,30	
45: Övriga brottmål /Beredningsjurister	3,72	
46: Övriga brottmål /Notarier	11,63	
47: Övriga brottmål /Domstolssekreterare	65,35	100,00
49: FT-mål/Domare	26,22	
50: FT-mål/Beredningsjurister	4,89	
51: FT-mål/Notarier	37,33	
52: FT-mål/Domstolssekreterare	31,56	100,00
54: Familjemål/Domare	39,55	
55: Familjemål/Beredningsjurister	3,64	
56: Familjemål/Notarier	15,68	
57: Familjemål/Domstolssekreterare	41,14	100,00
59: Övriga tvistemål/Domare	49,36	
60: Övriga tvistemål/Beredningsjurister	6,38	
61: Övriga tvistemål/Notarier	21,91	
62: Övriga tvistemål/Domstolssek.	22,34	100,00

Källa: Statskontorets enkät

⁵⁷ Fördelningen är framräknad som ett genomsnittet för de tingsrätter som besvarat respektive fråga. En gallring har gjorts så till vida att för de tingsrätter som ej har besvarat en enskild fråga korrekt, så har denna tingsrätts svar exkluderats vad gäller den aktuella frågan. Se vidare enkäten (bilaga 8).

Bilaga 4

Geografiskt avstånd

Geografiskt avstånd mellan kommunala huvudorter och tingställen vid sammanlagda tingsrätter när det gäller brottmål (2007)

Domsaga	Tingsställen och ytterlig. tingsställen	Centralorter i kommuner som ingår i domsagan	Avstånd (km) till tingställe före sammanläggning	Avstånd (km) till tingställe efter sammanläggning	Ökning/minskning (km)
Vänersborg Sammanl. 1999 och 2004	Vänersborg	Bengtstorsfors	36	92	+56
		Dals-Ed	64	81	+17
		Färgelanda	36	36	0
		Lilla Edet	22	34	+12
		Mellerud	43	43	0
		Trollhättan	0	15	+15
		Vänersborg	0	0	0
Sollentuna Sammanl. 2000	Sollentuna	Ämål	0	87	+87
		Järfälla	0	11	+11
		Märsta (Sigtuna)	27	27	0
		Sollentuna	0	0	0
		Bro/Kungs. (Uppl.-Bro)	18	23	+5
		Upplands-Väsby	12	12	0
		Hudiksvall Sammanl. 2000 och 2005	Hudiksvall Söderhamn	Bollnäs	0
Hudiksvall	0			0	0
Ljusdal	0			59	+59
Bergsjö (Nordanstig)	38			38	0
Edsbyn (Ovanåker)	37			72	+35
Söderhamn	0			0	0
Västmanland Sammanl. 2001	Köping Sala Västerås Fagersta	Arboga	20	20	0
		Hallstaham.	24	24	0
		Fagersta	0	0	0
		Kungsör	14	14	0
		Köping	0	0	0
		Norberg	16	16	0
		Sala	0	0	0
		Skinnskatteb.	44	44	0
		Surahammar	35	35	0
		Västerås	0	0	0
Linköping Sammanl. 2001	Linköping Motala	Boxholm	17	54	+37
		Kinda	50	50	0
		Linköping	0	0	0
		Mjölby	0	35	+35
		Motala	0	0	0
		Vadstena	16	16	0
		Ydre	93	93	0
		Åtvidaberg	37	37	0
Örebro Sammanl. 2001 och 2005	Örebro (Hällefors)	Ödeshög	34	57	+23
		Askersund	27	53	+26
		Hallsberg	0	28	+28
		Hällefors	0	95	+95
		Kumla	10	20	+10
		Laxå	32	53	+21
		Lekeberg	32	32	0
		Lindesberg	0	40	+40
		Kopparberg (Ljusnarsb.)	39	77	+38
		Nora	25	34	+9
Blekinge Sammanl. 2001	Karlshamn Karlskrona	Örebro	0	0	0
		Karlshamn	0	0	0
		Karlskrona	0	0	0
		Olofstrom	34	33	-1
		Sölvesborg	0	30	+30

(forts)

Domsaga	Tingsställen och ytterlig. tingsställen	Centralorter i kommuner som ingår i domsagan	Avstånd (km) till tingsställe före sammanläggning	Avstånd (km) till tingsställe efter sammanläggning	Ökning/minskning (km)
Skövde Sammanl. 2001	Skövde	Falköping	0	33	+33
		Hjo	31	31	0
		Skövde	0	0	0
		Tibro	21	21	0
		Tidaholm	30	30	0
Falun Sammanl.2001	Falun	Avesta	21	68	+47
		Borlänge	20	20	0
		Falun	0	0	0
		Gagnef	20	39	+19
		Hedemora	0	50	+50
		Ludvika	0	63	+63
		Smedjeback.	15	64	+49
		Säter	17	42	+25
Mora Sammanl. 2001	Mora	Leksand	0	58	+ 58
		Malung	70	70	0
		Mora	0	0	0
		Orsa	16	16	0
		Rättvik	20	38	+ 18
		Vansbro	91	75	- 16
		Älvdalen	39	39	0
Helsingborg Sammanl. 2001	Helsingborg	Bjuv	22	22	0
		Båstad	29	55	+26
		Helsingborg	0	0	0
		Höganäs	21	21	0
		Klippan	0	34	+34
		Perstorp	17	51	+34
		Åstorp	17	21	+4
		Ängelholm	0	30	+30
		Örkelljunga	27	48	+21
		Ystad Sammanl. 2001 och 2005	Ystad	Simrishamn	0
Sjöbo	26			26	0
Skurup	24			24	0
Svedala	20			41	+21
Trelleborg	0			47	+47
Ystad	0			0	0
Luleå Sammanl. 2002	Luleå Piteå Arvidsjaur (Arjeplog)	Arjeplog	0	86	+ 86
		Arvidsjaur	0	0	0
		Boden	0	37	+ 37
		Luleå	0	0	0
		Piteå	0	0	0
		Älvsbyn	52	52	0
Ångermanland Sammanl. 2002	Härnösand Örnsköldsvik	Härnösand	0	0	0
		Kramfors	43	43	0
		Sollefteå	0	89	+ 89
		Örnsköldsvik	0	0	0
Lund Sammanl. 2002	Lund Landskrona	Eslöv	0	22	+22
		Hörby	24	37	+13
		Höör	25	41	+16
		Kävlinge	17	17	0
		Landskrona	0	0	0
		Lund	0	0	0
		Staffanstorps	12	12	0
		Svalöv	19	19	0
Gävle Sammanl. 2004	Gävle	Gävle	0	0	0
		Hofors	26	54	+ 28
		Ockelbo	36	49	+ 13
		Sandviken	0	26	+ 26

(forts)

Domsaga	Tingsställen och ytterlig. tingsställen	Centralorter i kommuner som ingår i domsagan	Avstånd (km) till tingsställe före sammanläggning	Avstånd (km) till tingsställe efter sammanläggning	Ökning/minskning (km)
Östersund Sammanl. 2004	<i>Östersund Strömsund Sveg (Svenstavik)</i>	Svenstavik (Berg)	0	63	+ 63
		Bräcke	71	71	0
		Sveg (Härjedalen)	0	0	0
		Krokom	21	21	0
		Ragunda	99	99	0
		Strömsund	0	0	0
		Åre	99	99	0
Uddevalla Sammanl. 2004	<i>Uddevalla Strömstad</i>	Östersund	0	0	0
		Lysekil	33	33	0
		Munkedal	22	22	0
		Henån (Orust)	31	31	0
		Kungshamn (Sotenäs)	59	59	0
		Stenungsund	0	44	+ 44
		Strömstad	0	0	0
		Tanum	31	31	0
Kalmar Sammanl. 2005	<i>Kalmar Oskarshamn Västervik (Vimmerby)</i>	Skärhamn (Tjörn)	23	66	+ 43
		Uddevalla	0	0	0
		Borgholm	41	41	0
		Emmaboda	61	61	0
		Hultsfred	62	62	0
		Högsby	38	38	0
		Kalmar	0	0	0
		Mönsterås	30	30	0
		Mörbylånga	33	33	0
		Nybro	32	32	0
		Oskarshamn	0	0	0
		Torsås	44	44	0
Värmland Sammanl. 2005	<i>Karlstad Arvika Sunne (Kristineh).</i>	Vimmerby	58	58	0
		Västervik	0	0	0
		Arvika	0	0	0
		Eda	41	41	0
		Filipstad	0	64	+ 64
		Forshaga	24	24	0
		Grums	27	27	0
		Hagfors	62	62	0
		Hammarö	7	7	0
		Karlstad	0	0	0
		Kil	21	21	0
		Kristinehamn	0	0	0
		Munkfors	31	31	0
		Storfors	28	69	+ 41
		Växjö Sammanl. 2005	<i>Växjö</i>	Sunne	0
Säffle	0			56	+ 56
Torsby	36			36	0
Ärjäng	0			98	+ 98
Alvesta	21			21	0
Lessebo	36			36	0
Ljungby	0			58	+58
Markaryd	52			111	+59
Tingsryd	44			44	0
Åseda (Uppvidinge)	49			49	0
Jönköping Sammanl. 2005	<i>Jönköping</i>	Växjö	0	0	0
		Älmhult	46	63	+17
		Gislaved	40	75	+35
		Gnosjö	30	74	+44
		Habo	54	17	-37
		Jönköping	0	0	0
		Mullsjö	40	26	-14
Vaggeryd	42	35	-7		
Värnamo	0	72	+72		

(forts)

Domsaga	Tingsställen och ytterlig. tingsställen	Centralorter i kommuner som ingår i domsagan	Avstånd (km) till tingsställe före sammanläggning	Avstånd (km) till tingsställe efter sammanläggning	Ökning/minskning (km)
Uppsala Sammanl. 2005	Uppsala	Enköping	0	46	+46
		Heby*	17	49	+32
		Bålsta (Håbo)	30	49	+19
		Knivsta	21	21	0
		Tierp	0	59	+59
		Uppsala	0	0	0
		Älvkarleby	27	86	+59
Östhammar	66	68	+2		
Mölnadal Sammanl. 2006	Göteborg	Mölnlycke (Härryda)	12	12	0
		Kungälv	27	24	-3
		Mölnadal	7	7	0
		Partille	11	11	0

Källa: Förordning (1982:996) om rikets indelning i domsagor med efterföljande ändringar

Kommentarer:

På grund av att tingsstället i Söderhamn är bristfälligt bl.a. ur säkerhetssynpunkt hålls huvudförhandlingar med i stort sett alla mål med häktade i Hudiksvall. Det förekommer också inte sällan att huvudförhandlingar i andra brottmål från Söderhamns och Bollnäs kommun hålls i Hudiksvall.

Förhandlingarna i tvistemål hålls nästan undantagslöst Hudiksvall därför att tingsstället i Söderhamn är obemannat och att det blir en ganska stor och kostsam apparat att kalla in vaktmästare och att skicka personal till Söderhamn för att hålla enstaka förhandlingar där.

I Motala hålls ordinarie brottmålsting för mål från Motala, Vadstena och Ödeshög. Huvudförhandlingar i mål med häktade tilltalade och förtursmål med unga tilltalade hålls som regel i Linköping. I enstaka fall hålls huvudförhandlingar med unga tilltalade i Motala.

I fråga om tvistemål hålls förhandlingar endast i undantagsfall i Motala.

I Karlskrona handläggs samtliga häktningsförhandlingar och andra särskilda tvångsmedel.

I brottmål med häktade hålls huvudförhandling i Luleå.

Dispositiva tvistemål (såväl muntlig förberedelse som huvudförhandling) sätts nästan alltid ut i Luleå. Vad gäller familjemål sätts muntliga förberedelser ut med beaktande av parternas bostadsort och ombudens verksamhetsort. Huvudförhandlingar sätts oftast ut i Luleå.

Målen från Sollefteå är s.k. utfyllnadsmål och fördelas mellan Härnösand och Örnsköldsvik i förhållande till övriga inkommande mål.

Inga häktningsförhandlingar hålls i Landskrona

Av tvistemålen handläggs endast familjemålen i Landskrona

Tingsrätten fördelar både brottmål och tvistemål på olika sätt, beroende på var de olika aktörerna är bosatta, hur många aktörer det är fråga om och om tingsrätten kan kombinera med annan resa eller andra mål.

Av brottmålen från Strömstad och Tanum hanteras uppskattningsvis 80–90 procent på tingsstället i Strömstad. Förtursmål (häktade och ungdomar) hanteras regelmässigt i Uddevalla. Därtill kommer att vissa mål av olika lämplighetskäl hanteras i Uddevalla.

Av tvistemålen från Strömstad och Tanum hanteras uppskattningsvis 10–20 procent på tingsstället i Strömstad. Det rör sig då företrädesvis om muntliga förberedelser. När det gäller huvudförhandlingar är siffran betydligt lägre.

Inriktningen är att alla brottmål tillhörande Vimmerby och Västerviks kommuner skall handläggas vid tingsstället i Västervik och att alla mål från Oskarshamns, Mönsterås och Högsby kommuner handläggs vid tingsstället i Oskarshamn, om man inte efter en särskild diskussion med åklagaren i ett konkret fall kommer fram till att det är lämpligare (säkerhet, alla inblandade finns nära Kalmar osv.) att målet handläggs i Kalmar.

FT-mål från de norra kommunerna tas också på tingsställena. Närt det gäller vanliga T-mål tas alla mål företrädesvis i Kalmar både vid muntlig förberedelse och huvudförhandling. I enskilt fall (många vittnen från orten el liknande) tas huvudförhandlingen på tingsställe.

Enligt tingsrättens arbetsordning handläggs brottmål med häktade i Karlstad. Arbetsordningen anger också närmare vilka mål som hanteras vid tingsställena i Arvika och Sunne.

Lokal advokatnärvaro

Antal advokatbyråer (inkl. verksamma "enskilda" advokater) på orter som är huvudsäte för sammanlagda tingsrätter

Ort	Sammanlagd år	Antal byråer före sammanläggning	Antal byråer efter sammanläggning	Förändring antal byråer
Vänersborg	1999+2004	3	3	0
Sollentuna	2000	1	4	+3
Hudiksvall	2000+2005	5	4	-1
Västerås	2001	23	35	+12
Linköping	2001	15	19	+4
Örebro	2001+2005	19	27	+8
Karlskrona	2001	6	6	0
Skövde	2001	9	13	+4
Falun	2001	11	13	+2
Mora	2001	5	4	-14
Helsingborg	2001	35	43	+8
Ystad	2001+2005	6	12	+6
Luleå	2002	11	13	+2
Härnösand	2002	2	3	+1
Lund	2002	29	34	+5
Gävle	2004	17	17	0
Östersund	2004	10	15	+5
Uddevalla	2004	8	11	+3
Kalmar	2005	9	9	0
Karlstad	2005	15	19	+4
Växjö	2005	20	20	0
Jönköping	2005	9	16	+7
Uppsala	2005	38	45	+7
Mölndal	2005	1	1	0

Källa: Advokatsamfundets medlemsmatriklar för 1999, 2002 och maj 2007.

Kommentar:

Referensår före sammanläggning för Vänersborg-Lund: 1999

Referensår före sammanläggning för Gävle-Mölndal: 2002

Referensår efter sammanläggning för samtliga orter: 2007

5 B. Antal advokatbyråer (inkl. verksamma "enskilda" advokater) på orter som mistat egen tingsrätt (inkl. nuvarande kansliorter ytterligare tingsställen)

Ort	Sammanlagd år	Antal byråer före sammanläggning	Antal byråer efter sammanläggning	Förändring antal byråer
Åmål	1999	2	3	+1
Jakobsberg	2000	4	3	-1
Ljusdal	2000	2	1	-1
Köping (KO)	2001	5	5	-1
Sala (KO)	2001	5	3	-2
Mjölby	2001	3	1	-2
Motala (KO)	2001	4	4	0
Hallsberg	2001	1	0	-1
Ronneby	2001	1	0	-1
Sölvesborg	2001	3	3	0
Karlshamn (KO)	2001	5	4	-2
Falköping	2001	6	4	-2
Hedemora	2001	1	1	0
Ludvika	2001	4	4	0
Leksand	2001	2	1	0
Klippan	2001	3	2	-1
Ängelholm (KO05)	2001	6	2	-4
Simrishamn	2001	2	1	-1
Boden	2002	4	3	-1
Piteå	2002	5	5	0
Sollefteå	2002	2	1	-1
Örnsköldsvik	2002	3	3	0
Eslöv	2002	7	4	-3
Landskrona	2002	13	10	-3
Sandviken	2004	4	2	-2
Sveg	2004	1	2	+1
Strömstad	2004	2	2	0
Trollhättan	2004	7	6	-1
Oskarshamn	2005	2	2	0
Västervik	2005	6	4	-2
Arvika	2005	5	7	+2
Kristinehamn	2005	2	3	+1
Sunne	2005	4	1	-3
Lindesberg	2005	3	3	0
Bollnäs	2005	2	1	-1
Ljungby	2005	3	2	-1
Värnamo	2005	6	4	-2
Enköping	2005	3	2	0
Tierp	2005	2	2	0
Trelleborg	2005	10	9	-1
Stenungsund	2006	3	2	-1

Källa: Advokatsamfundets medlemsmatriklar för 1999, 2002 och maj 2007.

Kommentar:

Referensår före sammanläggning för Åmål-Landskrona: 1999

Referensår före sammanläggning för Sandviken-Stenungsund: 2002

Referensår efter sammanläggning för samtliga orter: 2007

Statskontorets enkät

www.QuestBack.com

Sida 1 av 3

QUEST TEST

STATSKONTORET

Tingsrätternas organisation

Tingsrättens namn

Totalt antal inkomna mål 2006

Antal anställda i genomsnitt år 2006

Frågor om förstärkt beredningsorganisation

För att målen med ett reformerat rättsväsende ska kunna uppnås så måste organisationen och arbetsformerna vid domstolarna utvecklas. För att klara en snabb och kompetent handläggning av mål och ärenden fordras vidare en stärkt beredningsorganisation. Vid tingsrätterna förekommer olika sätt att organisera den inre verksamheten. Vissa tingsrätter är organiserade enligt en "traditionell" rotelindelning där mål lottas på respektive rotel och där domare, notarie och domstolssekreterare ansvarar för respektive mål under hela beredningsprocessen. Andra tingsrätter har frångått detta system och organiserar verksamheten i målenheter eller motsvarande inom vilka målen i vissa fall lottas på respektive enhet och där beredningen är gemensam för flera rotlar. Vid vissa tingsrätter finns vidare beredningsjurister som bl.a. har ett samordnande ansvar för beredningen.

1. Har det genomförts någon förändring av domstolens inre organisation (indelning och utformning av enheter/rotlar) under de senaste fem åren?

- Ja
 Nej

Om JA, ange närmare orsakerna till organisationsförändringen:

---

2. Hur många av följande enhetstyper finns det vid domstolen? Ange antal

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Traditionell rotel	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rotelgrupp	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Storrotel	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kommentarer

---

3. Hur är beredningsarbetet organiserat vid domstolen?

- Enligt den enhets/rotelavdelning som angivits ovan
- Gemensamt måkansli eller motsvarande för samtliga/flera enheter
- Annat, nämligen

Kommentarer

---

4. Planeras någon förändring av den inre organisationen under den närmaste framtiden?

- Ja
- Nej

Om JA, redogör kortfattat för hur

---

5. Finns beredningsjurist vid domstolen?

- Ja
  - Nej
-

Om JA, ange hur många och deras huvudsakliga arbetsuppgifter

---

13 % completed

QUEST TEST

Tingsrätternas organisation

6. Hur fördelar sig ansvaret för den DÖMANDE verksamheten på följande personalkategorier och måltyper?

(OBS 100 procent ska fördelas ut på varje måltyp) Exempel: För övriga brottmål är den dömande verksamheten vid tingsrätten fördelad enligt följande; 60% av målen avgörs av domare, 30% av beredningsjurist och 10% av notarier.

Domare	Beredningsjurister	Notarier
--------	--------------------	----------

- Notariemål -

- Välj alternativ -	- Välj alternativ -	- Välj alternativ -
---------------------	---------------------	---------------------

- Övriga brottmål -

- Välj alternativ -	- Välj alternativ -	- Välj alternativ -
---------------------	---------------------	---------------------

- FT-mål -

- Välj alternativ -	- Välj alternativ -	- Välj alternativ -
---------------------	---------------------	---------------------

- Familjemål -

- Välj alternativ -	- Välj alternativ -	- Välj alternativ -
---------------------	---------------------	---------------------

- Övriga tvistemål -

- Välj alternativ -	- Välj alternativ -	- Välj alternativ -
---------------------	---------------------	---------------------

<< Tillbaka	Nästa >>
-------------	----------

25 % completed

QUEST TEST

Tingsrätternas organisation

7. Hur fördelar sig ansvaret för den BEREDANDE verksamheten på följande personalkategorier och måltyper?

(OBS 100 procent ska fördelas ut på varje måltyp)

Domare Beredningsjurister Notarier Domstolssekreterare

- Notariemål -

- Välj alternativ - - Välj alternativ - - Välj alternativ - - Välj alternativ -

- Övriga brottmål -

- Välj alternativ - - Välj alternativ - - Välj alternativ - - Välj alternativ -

- FT-mål -

- Välj alternativ - - Välj alternativ - - Välj alternativ - - Välj alternativ -

- Familjemål -

- Välj alternativ - - Välj alternativ - - Välj alternativ - - Välj alternativ -

- Övriga tvistemål -

- Välj alternativ - - Välj alternativ - - Välj alternativ - - Välj alternativ -

<< Tillbaka   Nästa >>

38 % completed

QUEST TEST

Tingsrätternas organisation

Frågor om specialisering

Domstolar, framför allt domstolar med ett större målunderlag, kan organisera verksamheten så att mål som kräver djupare fördjupade kunskaper fördelas mellan domare och andra medarbetare. Med specialisering avser vi i detta sammanhang en specialisering av den dömande verksamheten på olika juridiska områden eller rättsområden.

8. Förekommer det (några former av) specialisering inom den dömande verksamheten?

- Ja
 Nej

Om JA, ange på vilka rättsområden/måltyper

Om NEJ, ange orsakerna till varför specialisering ej förekommer

9. Finns det behov av att påbörja/utöka specialisering inom den närmaste framtiden?

- Ja
 Nej

Om JA, ange på vilka områden/måltyper

50 % completed

© Copyright www.QuestBack.com. All Rights Reserved.

QUEST TEST

STATSKONTORET

Tingsrätternas organisation

Frågor om kompetensutveckling

Dagens arbetstagare kan inte enbart klara sig med de kunskaper som de förde med sig när de anställdes på en arbetsplats. Detta gäller även domstolarna. Det är också så att de anställda i dag ställer höga och berättigade krav på kontinuerlig fortbildning och vidareutbildning. Tingsrätterna bör därför vara så organiserade att arbetsgivarens och arbetstagarnas behov av utbildning kan tillgodoses.

10. Har följande personalkategorier erhållit kompetensutveckling under de senaste fem åren?

	Ja	Nej
Domare	☐	☐
Domstolssekreterare	☐	☐

Om JA, ange typ av kompetensutveckling för respektive personalkategori

Om NEJ, ange orsakerna till varför kompetensutveckling ej har förekommit

11. Finns det behov av att påbörja/utöka kompetensutveckling inom den närmaste framtiden?

- Ja
 Nej

Om JA, ange på vilka områden för respektive personalkategori

63 % completed

© Copyright www.QuestBack.com. All Rights Reserved.

QUEST TEST

STATSKONTORET

Tingsrätternas organisation

Frågor om rekrytering

Tingsrätterna ska ha möjlighet att rekrytera kvalificerade medarbetare i hela landet. En viktig princip för reformeringen av tingsrättsorganisationen är därför att säkerställa ett brett rekryteringsunderlag och se till att domstolarna är attraktiva arbetsplatser i fråga om bl.a. arbetsmiljö och utvecklingsmöjligheter.

12. Hur har möjligheterna att rekrytera nedanstående personalkategorier utvecklats under de senaste fem åren?

	Förbättrats	Oförändrade	Försämrats
Domare	☐	☐	☐
Beredningsjurist	☐	☐	☐
Domstolssekreterare	☐	☐	☐

Kommentar:

75 % completed

QUEST TEST

Tingsrätternas organisation

Frågor om geografisk samordning och tillgänglighet

En fråga som är viktig i reformeringen av tingsrättsorganisationen är - när det gäller hanteringen av brottmål - att förbättra tingsrätternas geografiska samordning med rättsväsendets övriga myndigheter, framförallt med åklagarnas organisation.

Reformeringen av tingsrättsorganisationen innebär också att en del medborgare får längre resväg till domstolen. Samtidigt bör domstolarna finnas på sådana platser att flertalet medborgare har ett rimligt avstånd till en tingsrätt.

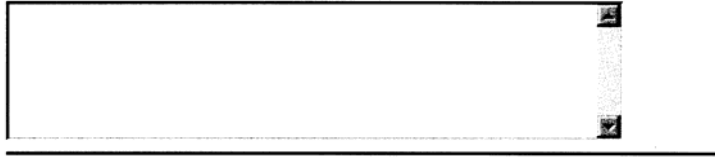
13. Hur har domstolens geografiska samordning med nedanstående myndigheter utvecklats under de senaste fem åren?

	Förbättrats	Oförändrad	Försämrats
Åklagare	☐	☐	☐
Kriminalvård (häkte)	☐	☐	☐
Polis	☐	☐	☐

Kommentar:**14. Hur har domstolens tillgänglighet för nedanstående grupper utvecklats under de senaste fem åren?**

	Förbättrats	Oförändrad	Försämrats
Parter och vittnen	☐	☐	☐
Nämndemän	☐	☐	☐
Advokater	☐	☐	☐

Kommentar

88 % completed

© Copyright www.QuestBack.com. All Rights Reserved.

QUEST TEST

STATSKONTORET

Tingsrätternas organisation

Frågor om ytterligare tingsställen

Tingsrätter ska ha kanslier på de orter som regeringen anger i förordning (1982:996) om rikets indelning i domsagor. Tingsställen ska finnas på kansliorterna. Flera tingsrätter får även - men måste inte - ha ytterligare tingsställe på de andra orter som regeringen bestämmer.

15. Hur många ytterligare tingsställen finns det vid tingsrätten?

- 0
 1
 2
 3

Om tingsrätten har ett/flera tingsställen, svara på nedanstående frågor:

16. Har tingsrätten under de senaste åren minskat på verksamhetens omfattning vid något ytterligare tingsställe?

- Ja, helt avvecklat verksamheten vid ett eller flera tingsställen
 Ja, delvis dragit ned på verksamheten vid ett eller flera tingsställen
 Nej

Om JA, ange vilket/vilka tingsställe(n) som har avvecklats helt respektive vilket/vilka tingsställe(n) som har fått minskad verksamhetsomfattning.

100 % completed

